

De Driekoningenkoek : geschiedkundige schets in romantisch klee

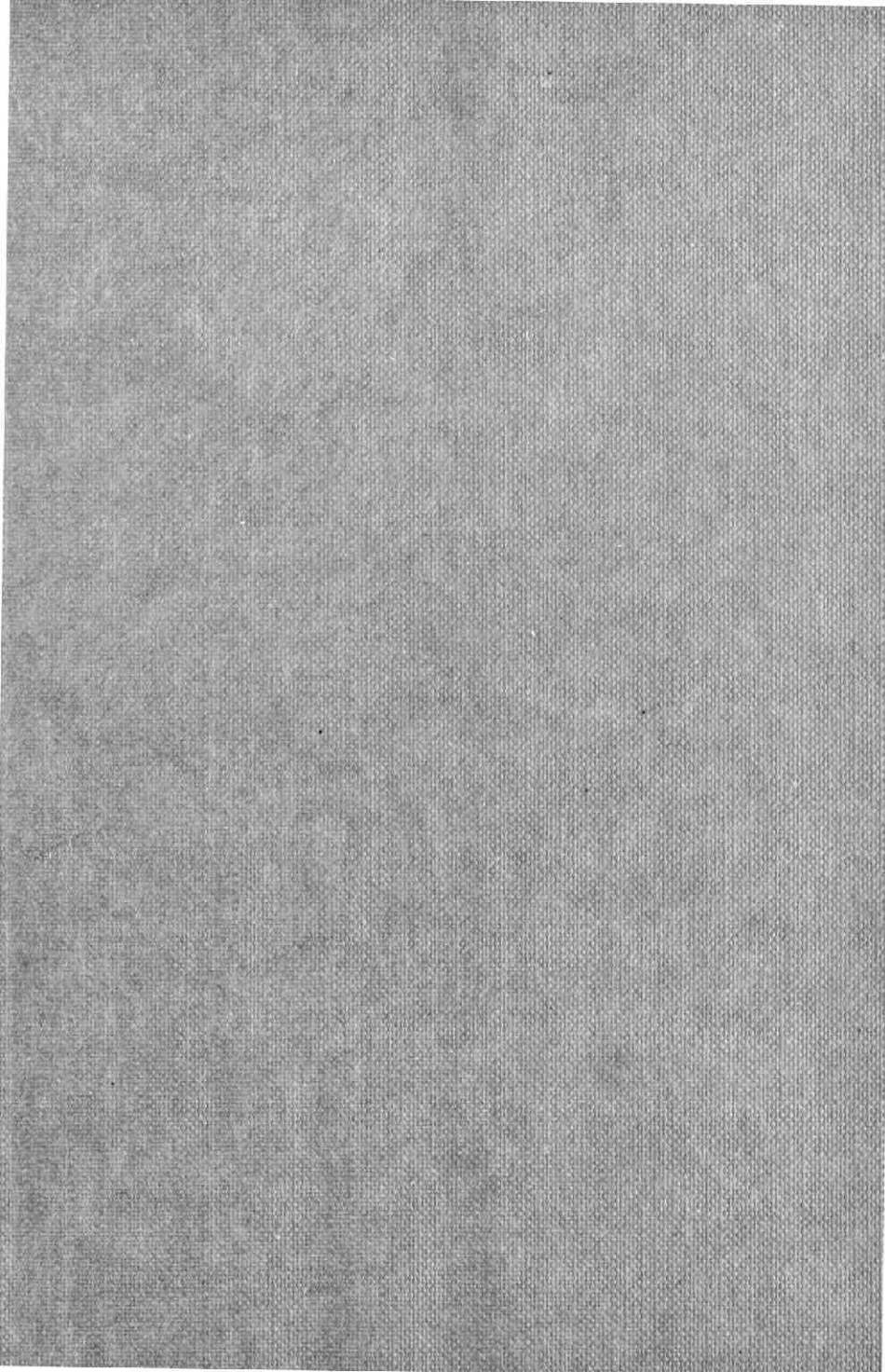
<https://hdl.handle.net/1874/237200>

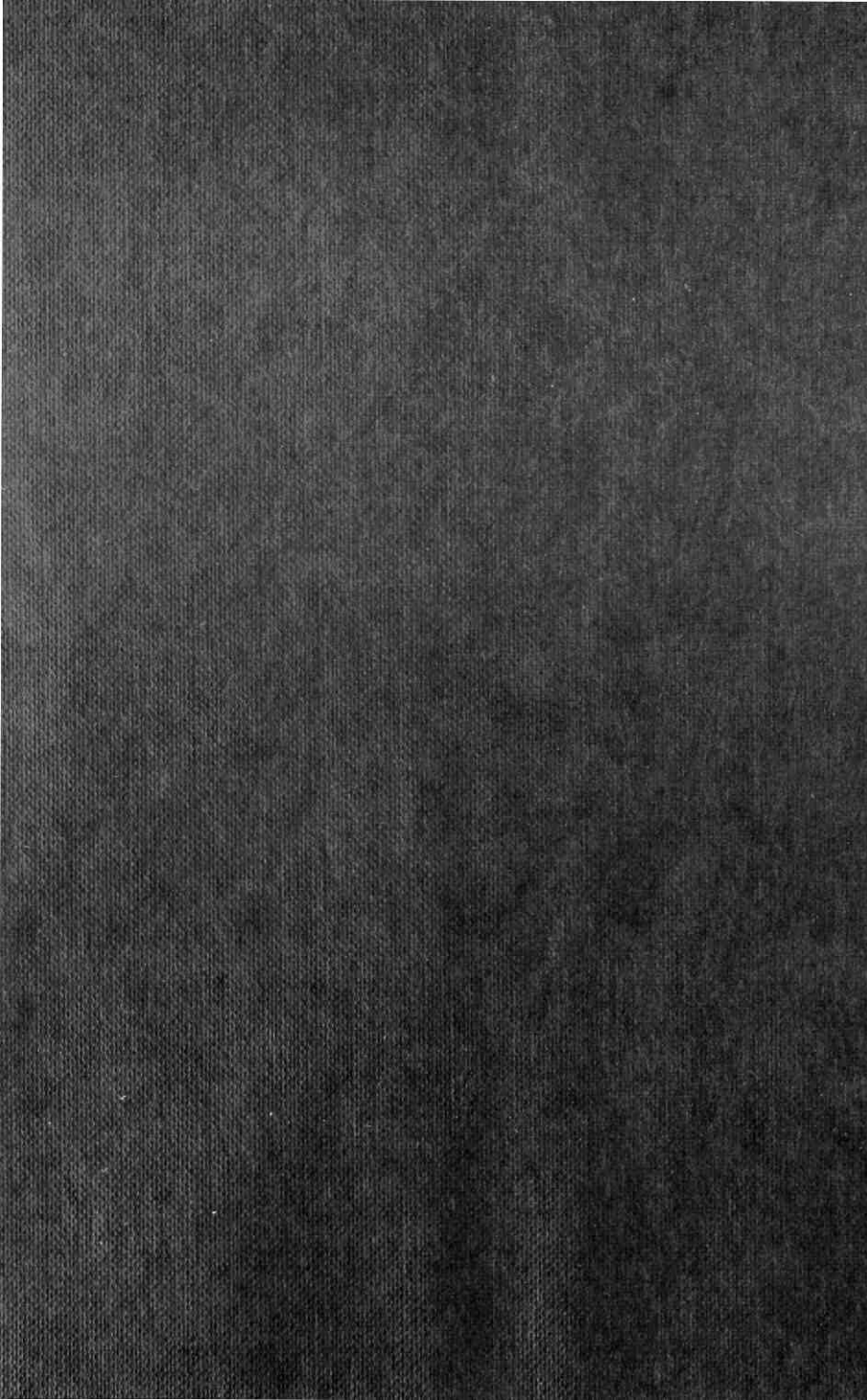
141

WRT
Vak 103

1950

2

DE DRIEKONINGENKOEK.

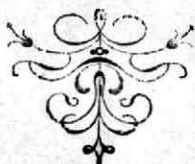
EN

LIMBURGSCHÉ GEBRUIKEN

EN MISBRUIKEN

DOOR

JOS. RUSSEL.

MAASTRICHT
DRUKKERIJ VAN JOS. RUSSEL.

—
1878.

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

3057 138 8

*J. Donatus van Adrichem v. T. M.
21, VI, '79.*

DE DRIEKONINGENKOEK.

WIKT

103

141.

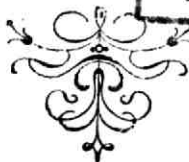
13 A. 219

Geschiedkundige schets

IN ROMANTISCH KLEED,

DOOR

JOS. RUSSEL.

MAASTRICHT
DRUKKERIJ VAN JOS. RUSSEL,

—
1878.

Handwritten text, possibly a signature or a list of names, located in the lower-left quadrant of the page. The text is extremely faint and illegible.

HET DRIEKONINGENFEEST.

Zij, die nooit hunne harten hebben teruggebragt naar de eeuwen van geloof, toen ieder godsdienstig feest een familiefeest was, en die zoodanige vermaken verachten, welke in onschuld kunnen voltrokken worden, zijn te beklagen.

In welke andere, dan in onschuldige vermaken kan men voldoening vinden? Is het in het gewoel der wereld, in slemp- en braspartijen, in bijeenkomsten die de wreedste wroegingen na zich slepen? Voorzeker, neen.

Eenvoudige zielen zoeken hun vermaak elders, en ieder welgezinde herinnert zich met aandoening de gelukkige uren van uitspanning, die hij doorbragt in eene om den koningenkoek geschaarde familie, die onder vader, moeder, kinderen en naastbestaanden verdeeld werd, tot aandenken aan de geschenken die de Wijzen uit het oosten aan den pasgeboren Zaligmaker gingen aanbieden.

De negentigjarige grootvader nam deel aan het feest; hij die daarbuiten min of meer afgetrokken leefde, verscheen er als een Godheid aan den vaderlijken haard. De kleinkinderen omhelsden zijne knieën, verjeugdigen hem, en hunne voorhoofden schitterden van vreugde en geluk. De feestzaal was opgesmukt, en ieder had zijn beste pakje aangetrokken. De glazen klonken, vreugdekreten werden gehoord, de koning werd door het lot aangewezen, en dit koningschap kostte noch tranen, noch leed, noch rouw. Den koning werd een scepter in de hand gegeven die niet zwaar woog, en waaraan geene lasten of verplichtingen verbonden waren.

Soms was het lot wispelturig, en viel op dezen jongman, en gene jonge dochter, welke als koning en koningin, blozende, ofschoon inwendig tevreden en vergenoegd, die hooge betrekking moesten waarnemen. Doch de moeder glimlachte, de grootvader ledigde zijn beker op de gezondheid der koningin, de vader zeide dat de begunstigten geen slecht paar zouden uitmaken, en het feest ging voort, want de koning en de koningin bevonden zich van nu af aan in hun schik.

Ook de dorpspastoor nam deel aan het feest, en ontving daarbij *het aandeel der armen*. Muziek, eene danspartij waarbij een oude knecht het orkester uitmaakte, en eenige passende spelen voleinden vervolgens het feest, dat soms tot laat in den nacht voortduurde, en waarbij meester, huisvrouw, knechten en dienstmeiden, gezamentlijk in 't rond omsprongen.

Ja, met weemoed herinner ik mij nog de schoone driekoningen-feesten, die ik als kind onder het grootvaderlijk dak heb bijgewoond, en wel in hetzelfde huis, waarover nader, op deze bladzijden, herhaaldelijk gesproken zal worden.

Eene bijtafel werd aangezet; want genoodigden moesten naast de gewone huisgenooten, aan den disch plaats nemen, om den *koningenkoek*, groot gelijk het schild van een grieksch veldheer, - die reeds tijdig door den bakker aan huis was bezorgd, - te helpen verorberen, en te bekrachtigen, aan wie de boon ten deel gevallen was.

De *plechtigheid* had 's avonds plaats, en ik weet zeer goed, dat de namiddag van driekoningen veel langer duurde dan op elk ander feest; want ongeduld doet altijd den tijd lang vallen, die ons scheidt van een vurig verwacht oogenblik.

De groote koek werd op de tafel geplaatst, eene

liefdevolle moei, die menig jaar voor mij de elders wonende moeder verving, sneed het gebak aan stukken, en ieder nam vervolgens zijn aandeel. Hoe klopten de jeugdige harten, in afwachting dat men wist wie de gelukkige bezitter der boon geworden was. Men voedde angst een goeden hap in het lekkere brok te doen, vreezende dat de boon in de keel zou kunnen verdwijnen. Doch hoe gelukkig was men als deze gevonden werd, en de bezitter dezelve fier en triomfantelijk aan de overige dischgenooten vertoonde. Luide toejuichingen weergalmden, ieder riep den koning der boon een hartelijk, « Hoerah ! » toe, men klapte in de handen, men stampte met de voeten, en al de onderdanen zonder jaarwedden van den tijdelijken koning, boden hem ongevinsde en welgemeende hulde aan, oprechter dan aan menig gekroond vorst gebragt wordt door zijne vleijers en hovelingen.

Werd de kroon der boon op den schedel van eene jeugdige spruit gesteld, o, dan blonk dat koningschap nog meer uit, door de onschuld, de eenvoudigheid en de liefde die gekroond werden, en uitbundiger werd de kreet uitgegalmd: LEVE DE KONING !

De kleine vorst moest zijn troon deelen en eene koningin kiezen, die naast hem plaats nam; eene lieve, teedere meid, van bijna gelijke jaren, werd door hem uitgekozen, deze ging tot haren heer en koning, en andermaal werd luide geroepen: LEVE DE KONINGIN !

De koning benoemde vervolgens een schenker, die 's konings en der koninginre bekers moest voorzien; en hieven de beminnelijke en erkentenisvolle majesteiten den schuimenden pokaal omhoog om een teugje te nemen, dan klonken de kreeten: « de koning drinkt! de koningin drinkt! De koning en de koningin hebben gedronken! » De muren van het feestlokaal, weergalmden

van de vreugde ; de oude dienstboden des huizes voelden zich verjeugdigen ; de voorouders , wier afbeeltenissen de muren sierden , schenen vergenoegen te hebben aan de reïne vermaken hunner nazaten , en daaraan deel te nemen .

Lezer , wanneer deze herinneringen van tijden die niet meer zijn , van oudvaderlijke gebruiken die , helaas , verloren gaan , zich voor mijn geest plaatsen , dan vergeet ik , dat weldra vijf kruisjes achter mijn naam te huis behooren , dan vind ik mij terug in lang verlopen tijden . toen noch zorg , noch onrust , noch kwelling , noch valsheid , noch ondank , zooveel voortbrengselen van onze negentiende eeuw , over mijn hoofd gevlogen waren .

Doch die tijden zijn niet meer . De gelukkige eenvoudigheid behoort niet meer te huis in eene eeuw van stoom en electriciteit . De christelijke herinneringsfeestdagen , door onze voorzaten in het leven geroepen , en met zoo groote liefde aangekweekt en onderhouden , worden uit den almanak geschraapt , als « kinderachtige overblijfsels van onnoozele » , aan God en zijne geboden geloovende menschen .

Zijn wij er beter bij op den huidigen dag ? De mannen van den zoogenaamden voortuitgang beweren het . Het mag wel zijn , zoo haat , nijd , afgunst , bedrog , verraad , moeten worden gesteld boven godsdienst , broederlijkheid , vriendschap , eensgezindheid en eerlijkheid .

DE FAMILIE CORTEN.

Wij zijn in het jaar 1740.

In een groot, hecht en sterk huis, met aangrenzende uitgestrekte tuin en boomgaarden, te Lutteraede onder de parochie Geleen gelegen, wonen Johannes Corten en zijne echtgenoot Catharina Bollen. Bij hen verblijft mede de negentigjarige vader van eerstgenoemden, Hendrik Corten, voormalig schepen bij het gerecht te Geleen *). Nog maakt deel van de inwonende familie, Renier Corten, jongeling van ruim twintigjarigen ouderdom, die in de voor die tijden vermaarde scholen der dominicanen te Sittard, eene degelijke opvoeding en volledige onderwijzing in de vreemde talen en wetenschappen ontvingen, en zich later gewijd had aan de studie der gerechtelijke en andere wetten, ten einde met een overheidsambt te kunnen bekleed worden.

Buiten Renier, hadden de echtgenooten Corten-Bollen vier zonen, allen in den priesterlijken stand verheven, namelijk: Hendrik, die onder den naam van Pater Hyacinth, prior der predikheeren te Sittard was, — Lambert, pastoor te Amstenraede, — Jan, kanunnik te Sussteren, en Pieter, econoom in het weeshuis te Maastricht.

Twee broeders van Johannes Corten, namelijk Kaspar

*) Als dusdanig komt hij voor in eene overeenkomst, den 3 November 1667 gesloten, tusschen de ingezetenen van Geleen en het klooster Rijkensteijn, tot vereffening van een geschil betrekkelijk de tiende van den hof te Lutteraede. Tevens wordt daarin genoemd Leonard Corten, denkelijk een broeder van Hendrik.

en Severen, woonden te Schinnen, en fungeerden aldaar als «laeten», onder welke benaming wij hen vinden in een oud relief-register van gezegde gemeente, waar te lezen staat: «Op heden den 21 Janry 1738, compareerde » voor ons K. Corten en Severinus Corten, beyde lae- » ten, Den Eerw. H^e Henricus Corten, als rector van » St Agatha Authaer, Denwelcken dit voors. Laet heeft » ontvangen, (namelyk van omtrent een bonder landts, » gelegen op gen Eyckwegh, reygenoot Naberwegh, » gilt jaerlyckx vier diners, dit goet is gelegen boven » de Hegge.) den Eede hiertoe staende gepresteert in » onze handen en den dubbelen zints betaelt 't oirconde. » (get.) Henricus Corten, K. Corten, Severen Corten.»

Deze familie Corten was uit Brabant afkomstig. Men beweert dat eenige leden derzelve zich naar Limburg verplaatst hadden, tengevolge van de in de zestiende eeuw in Vlaanderen woedende pest; immers, volgens eene ons medegedeelde nota, waren destijds vier gebroeders Corten uit Brabant vertrokken, om zich in het land van Valkenburg te vestigen, waar een hunner, Joannes Corten, met Maria Renckens gehuwd was. Deze Joannes Corten was de grootvader van den hierboven vermelden Joannes en vader van Hendrik, die Elisabeth Willems tot gade had.

Ook verbleven gedurende eenigen tijd te Maastricht leden van dezelfde familie, en wel in de straat heden ten dagen verkeerdelyk *Korte straat* genoemd, doch wier eigenlijke naam is *Corten-sstraat*, als hebbende meerdere personen van dien naam aldaar verbleven.

Primitief, zoo wij ons niet bedriegen, schreven en noemden de Corten zich, *de Curte*, of *de Corte*, (gelijk men vindt op eene graftombe van 1628 in de kerk te Hulst, en wel in de Kapel van St Willibrordus aldaar,) dat wil zeggen: *de Kleine*. Althans onder dien naam komt voor

Gerardus Corten, als getuige in eene bevestiging, door Theodoricus van Valkenburg, van het verkoop van eenige leengoederen te Geleen gelegen, door Leonardus van Brecht aan de abdij van Villers, van den 30 Junij 1257. Deze Gerardus Curte of Corten, schepen te Geleen, was immers wellicht een der voorouders van de nog voortlevende familie.

Dat onze Corten van goeden huize afkomstig waren, bewijzen al de openbare, eervolle door hen steeds bekleedde betrekkingen en ambten. Men vond in de landen van Overmaas onder hen een drossaard, een generaal-ontvanger, gerechtsschepenen, geestelijken en meer andere respectabele en hooggeschatte beambten en magisstraatspersonen.

Onder den tak der familie Corten die in Brabant verbleef, treffen wij aan : Jan Corten, Burgemeester van Hulst, aldaar overleden en begraven in 1628, — Jacob Corten, overleden te Mechelen in 1640 en aldaar in O. L. V. kerk begraven, — Dismas Corten, geboren te Mechelen den 28 Junij 1621, — Elisabeth Corten, religieuse, geboren te Mechelen in 1622 en aldaar overleden in 1672; — Rombaut Corten, geboren te Mechelen in 1623, licentiaat in de rechten, schepen der leenkamer, overleden te Brussel in 1676 en aldaar in St Gudula begraven, — Adriaan Corten, geboren te Mechelen in 1629, licentiaat in de rechten, Kanunnik en Proost der Collegiale kerk aldaar, — en meer anderen.

Meerdere grafsteenen vindt men van leden der familie Corten in de kerken te Mechelen, zooals in O. L. V. kerk over de Dijl, — in de kapel van St Victor, — in de Minderbroederskerk, bij het altaar van St Bonaventura, — in de kapel van den goeden moordenaar, in O. L. V. kerk, — in de Metropolitaankerk, onder het beeld van St Joseph, — in het koor van O. L. V. voor het hooge altaar; enz.

Het familiewapen der Corten, dat reeds voor honderde jaren door hen gevoerd, en door Karel II geschonken werd, bestaande in zes zilveren munten, (3, 2, 1,) op groen veld, met een wassende bok op den helm, en de devise: *Cort en goed*, bewijst mede, dat zij als van patriërs afkomstig, moeten betracht worden.

Het oude stamhuis te Lutteraede, waarin wij zoo even Hendrik, Jan en Renier Corten aantreffen, is een ruim gebouw, met den gevel aan de straat uitschietende, en éene zijde uitmakende van een grooten vierhoek, die eene opene plaats insluit, waarvan paard- en koestallen eene tweede zijde, eene kolossale schuur de derde, en eene bierbrouwerij, met opgangspoort en eene aan den huisbouw verbonden huiskapel de vierde zijde uitmaken.

Aan het huis grenst een uitgestrekte boomgaard, beplant met talrijke pruimen- en kersenboomen, de muren van het huis zijn bekleed met abrikozen- en persikboomen alsmede met wijnstokken; over het huis ligt een meer dan drie bunders groote boomgaard, waarin honderde appel-, peren-, nooten- en kastanjeboomen hunne smakelijke opbrengst aan de eigenaars aanbieden.

Voegen wij hierbij, dat eerlijkheid en regtschapenheid ingeboren deugden waren onder de familie Corten, dat godsdienst en kristelijkheid als eene erfenis bij dezelve moesten betracht worden, en dat liefdadigheid en goeddoen door haar als pligt betracht werden.

Deze eigenschappen, die wij onder de stamvaders van deze achtbare familie aantreffen, hebben zich, wij mogen het met fierheid zeggen, als een weelderig opwasende boom vastgeworteld tot in hare telgen, en voortgeplant, tot in de talrijke afstammelingen die nog op limburgschen bodem voortbestaan en de achting genieten, welke de voorvaders zoo ruim inoogsteden.

Moge enkele uitzondering hier of daar op den alge-

meenen regel worden aangetroffen, het neemt niet weg, dat de Corten zijn en blijven uitmaken : eene welvarende en zeer geschatte familie van Limburg.

Wanneer wij nader, met de afstammelingen van de Corten van Lutteraede zullen hebben kennis gemaakt, en de geslachtstafel der nakomelingen van Jan en Hendrik Corten hebben opgegeven, zal dit volledig blijken.

EEN VROLIJKE AVOND.

De oude Hendrik Corten zat rustig aan den haard, terwijl zijne lippen zich regelmatig bewogen, een roozenhoedje in zijne hand hing, en de korrels van tijd tot tijd opeenvolgende door de vingers gleden, waaruit men kon opmaken, dat de grijsaard zich met het gebed bezig hield en zijn hart tot God verheven had.

Zijn zoon Johannes, een man van ruim zestigjarigen ouderdom, had zijne velden bezocht, was tehuis wedergekeerd en maakte zich gereed om eenige ververschingen te gebruiken, waartoe hij aan tafel had plaats genomen, toen zijne vrouw binnentrad.

— Catharina, zeide hij, hebt gij er wel aan gedacht dat het morgen Driekoningen is.

— Hoe zou ik dat vergeten? vraagde de huisvrouw verwonderd. Ik houd te veel aan de oude familiefesten, om niet zorg te dragen dat deze onderhouden worden. Ja, ja, Johannes, de koningenkoek is besteld, en Hans Dirk van het kerkhof zal dien zeker tijdig genoeg brengen, daarvoor is geen nood. Wat meer is, ik heb u voor morgen eene verrassing bereid, die u genoeg doen zal.

— Ik weet, lieve vrouw, dat gij alles aanwendt om mij voldoening te verschaffen, doch zorg immers dat niet te veel onkosten veroorzaakt worden. De tijden zijn slecht, vele menschen hebben gebrek, het zou wraakschrijend zijn, zoo wij ons onnoodige uitgaven veroorloofden. Laat ons liever wat meer voor onze arme natuurgenooten afzonderen.

— Kom, kom, preek nu maar niet, Johannes. Ik wed dat gij tevreden zult zijn. Wij kunnen morgen genoegelijk driekoningen vieren, zonder daarvoor groote onkosten te doen.

— Zeg mij dan wat gij voornemens zijt?

— Ha, nu begint gij nieuwsgierig te worden. Is de preek uit, dat gij verlangt dat ik u de biecht zal spreken?

— Gij hebt immers geene geheimen voor mij?

— Dat weet gij, doch ik wil u eene verrassing maken, die u aangenaam zijn zal.

— Des te beter, maar mag ik dan vooraf niets er van weten?

— Ik zie wel, gij kunt uwe nieuwsgierigheid niet bedwingen, en daar ik uw geduld niet langer op de proef wil stellen, zal ik u mededeelen, wat er morgen hier zal te doen zijn. Zou het u geen vermaak verschaffen, morgen al onze kinderen bijeen te zien?

— Voorzeker, maar dat is eene zaak, waaraan niet te denken valt.

— En waarom niet?

— De pastoor zal zijne parochie niet goed kunnen verlaten; de Pater kan niet zonder verlof uitgaan; Pieter zou al heel een reisje moeten maken in dit ongunstig seizoen, en de Kanunnik zal ook niet veel liefhebberij hebben, om door weer en wind van Susteren hier naar toe te komen.

— Voor eene moeder doen de kinderen veel, al mogen zij pastoor, Kanunnik of Prior zijn, en nu wed ik, dat geen onzer zonen zal uitblijven. Ik heb tijdig daarvoor gezorgd, dat allen morgen present zijn om met ons den noen te eten. Gij kunt er u thans op stellen, uw keldertje eens te gaan nazien, en eenige flesschen op te halen.

— Catharina, gij zijt de beste der vrouwen, en gij verdient de kroon die vier geestelijke zonen op uw hoofd zetten. Weet Renier er ook iets van af, dat zijne broeders komen?

— Wel zeker, want onze jongste heeft mij moeten ter zijde staan, om het zoo verre te brengen. Hem zal echter mede eene verrassing ten deel vallen.

— Al weerom wat nieuws! En wat zal dat wel zijn, Catharina?

— Gij houdt immers veel, niet waar Johannes, van de jufvrouwen Gadé, van den Vuling?

— Het zijn allerbraafste kinderen, godsdienstig, ingetogen, vriendelijk en oppassend.

— Zou Petronella geene goede vrouw zijn voor Renier?

— Inderdaad, hij zou veel slechter kunen uitvallen in eene keuze.

— Welnu, dat heb ik ook gedacht, en omdat wij met de jufvrouwen Gadé goede burens zijn, heb ik haar verzocht morgen koffij te komen drinken, en den avond met ons te blijven doorbrengen. Ik sprak haar gister morgen, toen wij te zamen uit de vroegmis kwamen, en zij hebben aangenomen.

— Daarmede is nog geen huwelijk geklonken tusschen Renier en jufvrouw Petronella.

— Dat geef ik toe. Doch de eerste stap moet thans gedaan worden. Renier moet Koning zijn, en dan zal ik het er toe brengen, dat Petronella tot Koningin verkozen worde. Wat dunkt u er van?

— Uw voorstel beaam ik geheel en al, en ik zal meêdoen, om het ten uitvoer te brengen.

— Zoo wensch ik het, en dan waarborg ik den goeden uitslag.

Johannes zette zich aan den koffij, at en dronk dat het

een aard was, - want hij was nooit gelukkiger, dan wanneer hij zich door zijne zonen omgeven zag, die hun vader niet slechts beminden, maar hem en de moeder op de handen droegen, - en verheugde zich reeds in het vooruitzicht, dat hij een zoo genoegelijken Driekoningendag zou doorbrengen.

De 6 Januarij 1740 was een schoone winterdag. De zon bestraalde het witte kleed dat de aarde bedekte, doch hare zwakke stralen waren niet in staat, de korst die de vorst gebakken had te vermurven, of het sneeuw te doen verdwijnen. Aangenaam was het een uitstapje onder den helderen hemel te kunnen maken.

Tegen den middag kwamen vooreerst te Lutteraede bij hunne ouders opdagen, de twee zonen van Johannes Corten, die te Susteren en Sittard verbleven, en die in welgemoede stemming reeds van verre, uit het Hazenpadveld, het ouderlijke dak hadden gadeslagen, dat boven de boomen verrees en hen uit de hoogte scheen te verwelkomen.

Renier was den broeder uit Maastricht met de koetskar te gemoet gereden, tot Beek voorbij, en daar de pastoor van Amstenraede eerst na 10 ure zijne parochie kon verlaten, was dezen door vader een paard ter beschikking gesteld, opdat hij tijdig bij den noen kon aanwezig zijn. Lambert en Pieter waren alzoo mede ten 12 ure op hun post.

Het geluk van de ouders, en mede van den ouden grootvader te beschrijven, toen zij zich in 't midden bevonden van de hen zoo dierbare genoodigden, zou onmogelijk wezen. Zoodanige gemoedsaandoeningen laten zich gevoelen, doch de pen schiet verre te kort om ze af te schilderen.

Men stelle zich deze patriarchale familie voor, van

den negentigjarigen grootvader; van ouders, die de zestig voorbij waren; van vier zonen den Heere gewijd en aan het altaar verbonden, naast hen; van een jongeling die hun ouden dag verlichtte, en enkel er op bedacht was, door een deugdzaam gedrag en voorkomendheid hen die hem het leven schonken gelukkig te maken. Wie zou zich er aan wagen dat tooneel op het koude papier te schetsen? Het geniaal penseel van een Rubens ware noodig, om zulks op het doek weder te geven.

Rasch vlogen de uren voorbij in vrolijke gezinning en in aangename gesprekken, gespekt door de altijd grappige zinnen van den pastoor van Amstenraede, wiens eigenaardige boerten, zelfs tot heden niet geheel en al vergeten zijn en soms nog herhaald worden.

De klok sloeg vier. Daar werden de jufvrouwen Gadé *) aangemeld.

Thereeske moest plaats nemen naast vader Corten, Ida ging ter zijde van den Pater zitten, omdat zij zich gaarne met dezen over godsdienstige zaken onderhield, Petronella werd eene plaats aangewezen tusschen Renier en den snaakschen pastoor, die al dadelijk zeide: « hier moesten wij een koppeltje van maken. »

Renier bloosde, Petronella keek bedeesd voor zich, als of zij geen drie tellen kon, doch de Pastoor hervatte juist daarom: « jonge lui, steekt de handen nu eens uit den mouw. En gij Renier, schenk het lieve Petronelleke eens wat koffij in, geef haar een stukje vlaai, bedien haar van suiker, en wees aardig met haar. De dag is te goed begonnen om u te zien pruilen. »

*) De vader der jufvrouwen Gadé was Frederic Gadé, kapitein der dragonders, gehuwd met Sibilla Bollen. Haar grootvader Jan Frederic Gadé, kapitein commandant der dragonders, was geboren te Zeell in Hanover, en gehuwd met Johanna Petronella van Staveren. Zijne ouders waren van den lutherschen godsdienst, dien hij te Roermond afzwoer, toen hij in het huwelijk trad.

Ofschoon verlegen, durfde Renier het zich geen tweemaal laten zeggen, en schonk hij alle mogelijke zorg aan de goede bediening van zijn buurvrouwje, die van haren kant deze vriendschapsbetuigingen met graagte aannam.

Eindelijk werd de Koningenkoek op tafel gebracht.

Weerom nam de Pastoor van Amstenraede het woord, en verzocht van moeder, dat hem het verdeelen van den koek zou worden opgedragen. Dit werd zonder moeite toegestaan. Men moest zien, hoe de vrolijke man met vuur het mes door het gebak deed rondvliegen. In een, twee, drie was hij daarmêe klaar, « en nu, vraagde hij, zal men mij ook wel het voorrecht geven, ieder een stukje rond te deelen ». Toen ook in dit verzoek was toegestemd, riep hij tot de meid: « Bilke, kom eens hier, ga gij nu het eerste stukje aan de oude Mechel in den Hoek brengen, want den armen behoort zijn aandeel in ons feestgebak. Het volgend stuk is voor grootvader, daar is veel brok aan, hij zal het gemakkelijk bijten kunnen. Kom, moeder, gij krijgt een knap'e met veel krenten en klontjes. Vader houdt van een goeden knoes *). Dat houdt hem lijf en ziel bijeen. De jufvrouwen zal ik ieder zoo wat fijns geven, want fijne vogeltjes hebben fijne bekjes. Hier, Pater, is ook een stuk voor u. Dat is andere haver dan de bakker uit de Putstraat u in den ruif stopt. Pieter, kijk, dat is een brokske voor u. Ik wed dat gij de weesjongens zoo 'n pastenaken niet onder den neus steekt. Ah! nu iets voor den Kanunnik. Die is wel aan lekkere beetjes gewend, maar de zusterkes uit het sticht bakken zeker niet beter dan Hans Dirk, wanneer moeder den boterpot aan onzen geleerden snitzelebakker ter beschikking stelt. En nu is het aan uwe beurt Renier. Hier jongen, is uw aandeel. Bid

*) *Knoes*, limburgsch woord, beteekenende, dik stuk.

God dat hij u eene vrouw geve, die nooit slechter pannekoek klaar make, dan dit beetje, waarna gij u vinger en duim lekken zult. Thans wil ik den Pastoor van Amstenraede ook niet vergeten. Gewoonlijk zegent zich dat soort van menschen zelf het eerst, omdat zij latijn geleerd hebben, en volhouden dat *Amor incipit ab ego*. Doch al zegen ik mij ook voor dezen keer het laatst, het wijwater is goed, en moge mij wel bekomen.

— Pastoor, pastoor, zeide vader Corten, gij hebt ons daar weer wat afgelezen.

— Ja, sprak de Kanunnik, als hij de amstenraeder boeren zoo veel teksten uit de Schriftuur naar het hoofd werpt, als hij ons vergast op complimenten, dan verwonder ik mij niet, dat zij hem zooveel ham en braadworst in den slagttijd brengen, om hem den mond te stoppen.

— Tut, tut, Kanunnik, gij zijt weer afgunstig, omdat gij voor het zenden van een stuk voor den vetpot bevrijdt blijft. De boeren van Susteren overloopen u niet met varkenstaarten, die met hespen en ongekorrelde roozenkransen *) be kroond zijn. Laat ons nu liever, om onzen tijd niet te verpraten, eens zien wie de boon heeft, en koning is.

Ieder greep thans naar zijn aandeel van den koningenkoek, sneed of brak het aan stukken, en onderzocht, of hij de boon in zijn part zou vinden. De pastoor, die reeds wist wie de gelukkige vinder zijn zou, hield Renier in het oog, vreezende, dat deze welligt uit nederigheid de boon zou te zoek maken. Plotseling riep hij uit : « Renier, gij hebt de boon ! Leve de Koning ! » Waarop al de andere aanwezigen in koor herhaalden : « Ja, Renier heeft de boon ! Leve de Koning ! »

*) Men noemt wel soms te Geleen de lange braadworsten, *ongekorrelde roozenkransen*.

Er bleef niet te ontkennen, hoe gaarne de jongeling aan een ander de eer zou hebben overgelaten, van Koning der boon te zijn. Hij moest goedschiks of kwaadschiks de hooge waardigheid aannemen. Hij werd zelfs genoodzaakt om eene Koningin te kiezen.

Daar hij draalde, nam de moeder voor haar zoon het woord op, en zeide: « Volgens mij kan onze Koning niet beter doen, dan jufvrouw Petronelleke, die naast hem zit, tot Koningin uit te roepen. Wat dunkt u, Renier? » Natuurlijk had Renier niets tegen moeders voorstel in te brengen; en zoo werd zijne toekomstige echtgenoot, reeds op het Driekoningfeest de hem toegevoegde Koningin.

« Laten wij nu ook eene goede flesch ledigen, voegde vader Corten er bij, op het welzijn van onze Majesteiten van den dag », en hij begaf zich naar het wijnkeldertje, van waar hij gewapend met overoude Clos Vougeot, Chambertin, Niersteiner en Ahr-Bleichart, bij het gezelschap wederkeerde.

De aanwezigen ledigden hun kopje koffij, peuzelden elk het hun toegewezen stuk koningskoek op, en Bilke kwam vervolgens afnemen. Daarop werden de pijpen voor den dag gehaald en aangestoken, rookwolken stegen omhoog en verduisterden de ruime kamer, en . . . de kurken vlogen van de flesschen nectar die op tafel geplaatst waren geworden.

Het druivennat parelde heerlijk in de glazen, deze werden aan de aanwezigen aangeboden, en de Kanunnik, aan den Koning het woord gevraagd, en dit verkregen hebbende, stond op en sprak: « Grootvader, vader en moeder, Koning met de aanvallige Koningin, geachte broeders en andere deelnemers aan dit feest, een heildronk stel ik voor op het geluk, heil en zegen van ons allen. Vooreerst echter van den eerbiedwaardigen

grootvader, die *den Tijd* schijnt te trotseeren, en als een jeugdig man met ons kan aanzitten en aan het feest deelnemen; - aan onze dierbare ouders, die God ons nog lange jaren moge bewaren, in gezondheid, tevredenheid, en geluk naar ziel en ligchaam; - aan den Koning en de Koningin, die zoo goed bij malkaaf passen, wier regeering wij niet moeilijk zullen maken, en van welke wij noch zware lasten, noch slechte wetten zullen te vreezen hebben; - aan de geachte jufvrouwen Gadé, die dit familiefeest hebben willen bijwonen en met hare tegenwoordigheid vereeren; - aan mijne waarde broeders, die op de roepstem van moeder geen oogenblik gearzeld hebben om zich aan den ouderlijken haard te vervoegen. Ja, aan u allen zij deez' eerste heildronk gewijd, en dat onze glazen geledigd worden met den kreet: Leve de gansche compagnie! »

De glazen werden in de hoogte geheven, alle aanwezigen uitten den roep: « Leve de gansche compagnie! » en toen de bekkens hunne vorige plaats op de tafel hadden ingenomen, bemerkten men dat de gasten eer aan den schenker en aan het schuimende nat gedaan hadden: alle glazen waren geledigd.

Ten tweede male werden de toelachende flesschen aangesproken, en weldra waren de glazen op nieuw gevuld met het geestrijke Bachusnat.

De pastoor kon den lust, om op zijne beurt een heildronk voor te stellen, niet meer bedwingen. De praatzieke man verzocht den Koning verlof om te mogen spreken, en toen hem dit was toegestaan, begon hij als volgt: « De Kanunnik is een vindingrijk man. Die slaat vijf en twintig vliegen in ééne klap. Ik ben hoogst tevreden, als ik er twee in eenmaal kan bemeesteren. Ik stel daarom alleen de gezondheid voor van den Koning en de Koningin. Eere aan de vrouwen! Het zij

met bescheidenheid gezegd, jufvrouw Petronelleke is een troen waard. Er bestaan gekroonde vrouwen hier en daar in de wereld, die niet zoo 'n schalksch lachje, en niet zoo 'n aardig muulke kunnen trekken, als jufvrouw Petronelleke. Ook heb ik vernomen, dat zij uitmunt in het gereedmaken van rookworst, die eerst tot volmaakt-heid gekomen is om verbruikt te worden, als de koe-koek zich heeft laten hooren. Van nog honderde andere doorstralende hoedanigheden, die jufvrouw Petronelleke in haar persoon vereenigt, te lang om hier op te noemen, heb ik hooren gewagen. In één woord, om kort te zijn, ik heb te weten gekregen dat het jammer zou wezen, zoo Petronelleke het mutsje van St Catharina wilde om de ooren trekken, omdat zij eene superlatief zorgvuldige en bekwame huisvrouw zou wezen, voor wie haar als liefdezusterke krijgen zal.

»Wat den Koning aangaat, die is ook geene onnoozele sul, gelijk er hedendaags zooveel langs 's Heeren wegen loopen. Hij heeft verscheidene jaren latijnschen kost bij de paters gegeten, weet zeer goed welk onderscheid bestaat tusschen *aqua* en *vinum*, en is daarna zelfs zooverre gekomen, dat hij een advokaat de loef zou afsteken. In hem steekt stof, waaruit een flink magistraat kan gekapt worden. *Ergo*, - tweemaal een maakt twee, dat is zoo, - maar één is geen, en twee maken één, ik wil zeggen, twee ferme jongelui maken één goed paar, en dat is het geval met den Koning en de Koningin. Ik drink derhalve op de gezondheid van onze jeugdige majesteiten der Boon : Leve de Koning ! Leve de Koningin ! »

Wij behoeven hier niet bij te voegen, dat deze roep door de andere aanwezigen herhaald werd. Nog menigmaal overigens weergalmde gedurende den avond de kreet : « Leve de Koning ! Leve de Koningin ! » dan wel :

« de Koning drinkt! de Koningin drinkt! » en anderen, die door de gemoedelijke bijeenkomst werden ingegeven.

In vreugde, genot en algeheele voldoening werd het feest besloten, dat zoo vele zoete gevoelens deed trillen, en in tegenstelling van wereldsche en openbare, soms aan losbandigheid lijdende bijeenkomsten, geene wroegingen en geen hartzeer na zich sleepte.

DE JONGE DROSSAARD.

Vijf jaren na het familiefeest te Lutteraede, waarvan wij zoo even getuigen waren, vinden wij Renier Corten geïnstalleerd op het kasteel te Amstenraede, in hoedanigheid van Rentmeester van den Vorst de Ligne, en als drossaard van Geleen, Amstenraede, Oirsbeek, Brunsum, Schinveld en andere naburige dorpen. Petronella Gadé was sedert des drossaards huisvrouw geworden. De stokoude Hendrikus Corten was ten grave gedaald; zijn zoon Johannes Corten was eveneens aan eene hevige ziekte bezweken, en de weduwe, moeder des drossaards, en der vier geestelijken met welke wij hierboven kennis gemaakt hebben, woonde nog slechts alleen in het vaderlijk huis in de Geenstraat te Lutteraede.

Sedert een jaar, namelijk te beginnen met 1744, hadden zich allerlei deugnieten in de omstreken vertoond, slecht volk doorkruiste de dorpen, en men hoorde herhaaldelijk van diefstallen met inbraak, soms vergezeld van moord of mishandeling dergenen, waarop de schurken het gemikt hadden.

Wij zullen niet in herhaling treden van hetgeen over deze diefstallen gemeld is in ons werkje: « de Rooverbenden in de landen van Overmaas, enz. » Het zij genoeg, dat de jonge drossaard Corten, geen moeiten spaarde om de roovers op te sporen en uit te nestelen. Hij was sterk, moedig, ijverig en zonder vrees, hoedanigheden die een drossaard destijds moest bezitten, om tegen het gespuis te kunnen en te durven te velde trekken. Nauwelijks was ergens een diefstal gepleegd, en was dit den drossaard

bekend, of hij was ter plaatse om een onderzoek in te stellen, of op te sporen wie de pligtigen wezen mogten. Zoodanig onderzoek was edoch destijds zeer moeilijk. Het personeel dat onder des drossaards bevelen stond, beperkte zich bij eenige gerechtsboden, en zoo wel van de uitgeplunderden als van naburen waren weinig inlichtingen in te winnen, om klaarheid te erlangen door welke deugnieten inbraak of diefstal was uitgevoerd. Iedereen vreesde de wraak van die onverlaten, in zoodanige mate zelfs, dat bestolenen soms geene aangifte durfden doen als er onraad bij hem geschied was.

Het ambt van de rechtsmacht werd daardoor niet weinig verongemakkelijkt, en bleven talrijke misdaden, zoo niet onbekend, minstens onbestraft.

Anders ging het echter met een diefstal verzwaard door moord, die te Winteraken, gemeente Munstergeleen voltrokken was. Omtrent het midden van den nacht waren eenige boosdoeners in huis aldaar ingebroken van een gegoed grondeigenaar, die den naam had eene goed gevulde kas te bezitten. Vòòr dat de man wist wat er gaande was, lag hij met zijne huisvrouw stevig gebonden ter aarde, en daarop volgden de wreedste mishandelingen. De roovers wilden hebben, dat de ongelukkige echtgenooten zouden bekend maken waar hun geld verborgen was, en daar deze staande hielden dat zij geen geld bezaten, gevolgelyk ook niets konden ontdekken, werd de man deerlijk geslagen, zoodanig dat de onmenschen vermeenden dat hij dood was. De vrouw eveneens ontkennende dat er geld in huis was, werd ontkleed, met koorden gegeeseld, en daarna boven het vuur gehouden. Terwijl ook deze foltering zonder gevolg bleef voor de boeven, en deze nog altijd geloofden dat er geld voorradig was, werden zij steeds razender van spijt, en knoopten de arme vrouw eindelijk, met een strop om

den hals, in den schoorsteen op, zoodat zij haar geest gaf. Niet geheel en al met ledige handen willende af-trekken, namen de deugnieten een vierdel spek en andere mondbehoeften, alsmede eenig lijnwaad en kleedingstukken mede.

Dit moest hen het leven kosten.

Nog was niets over de misdaad te Winteraken uitgelekt, doch de drossaard Corten had oog in zeil. Hij giste dat een paar schelmen uit Schinveld, aan die inbraak, diefstal, mishandeling en moord medepligtig waren, en daar lijflinnen gestolen was, hoopte hij daardoor op het spoor te komen. De gerechtsboden hadden last alle bleeken te doorsnuffelen, om te zien of er iets te vinden was. Hij zelf moest dadelijk van het bevondene onder-rigt worden, om de zaak verder op te sporen.

Geen acht dagen na den diefstal kwam inderdaad de gerechtsbode uit Schinveld den drossaard kennis geven, dat er goed, geteekend met de eerste letters van de namen der bestolenen te Winteraken op de bleek gezien was bij twee te slechter faam staande kornuiten te gezegd Schinveld, namelijk bij den Rooden Jan en bij Dirk de Knol.

De drossaard riep onmiddelijk eenige gerechtsboden tot zich, begaf zich met deze naar de aangeklaagden, deed hunne huizen omsingelen, en ging daarop over tot huis-zoeking. En inderdaad, in beide woningen werden hemden, bedlakens en ander linnengoed gevonden, die van den diefstal te Winteraken afkomstig waren en door den ontroofden herkend werden. Ondervraagd, van waar zij Jan en Dirk in bezit kwamen van dit goed, beweerden zij het van een rondreizend koopman gekocht te hebben. Op de vragen: wie die koopman was, hoe hij heette, en waar hij te huis behoorde, wisten zij niets te antwoorden, weshalve zij onmiddelijk gearresteerd, en naar

de gevangenis op het kasteel te Amstenraede werden overgebracht.

Eenige dagen later werden zij geconfronteerd met den man van Winteraken, die in hen dadelijk twee kerels wederzag van de schurken welke bij hem waren ingebroken, en hem zoo afschuwelijk mishandeld hadden. Ofschoon de boeven in den bewusten nacht waren zwart gemaakt, hield de mishandelde, niettegenstaande de pertinentste ontkenning der beschuldigten, vol, dat hij in hen zijne beulen herkende, en geene vergissing daaromtrent voor hem mogelijk was.

Terwijl de Roode Jan, zoowel als Dirk de Knol, nog bleven ontkennen, werd besloten hen op de pijnbank te brengen, en dit middel gaf den gewenschten uitslag. Beiden erkenden zich althans pligtig, doch gebonden door hun eed, bleven zij halstarrig weigeren hunne medepligtigen te noemen. Zelfs toen zij ter dood veroordeeld waren, bleven zij volhouden, en wilden geen hunner makkers bekend maken.

Na de veroordeeling werden hen 24 uren tijds gegeven, om zich ter dood te bereiden. Een geestelijke werd bij hen toegelaten, en zij konden zich gereed maken, om de groote reis te aanvaarden. Den volgenden dag werden de boeven op eene kar geplaatst, en naar den galgenheuvel, bij Schrijversheide, overgebracht, waar zij weldra met eene strop om den hals in de lucht zweefden, en den cijns voor hunne misdaden betaalden aan de gekrenkte menscheid.

W R A A K.

De Roode Jan en Dirk de Knol woonden te Schinveld, in een achterhoek van het dorp, waren naburen, ongehuwd, en huisden beide met hunne zusters, terwijl de moeder van den laatsten mede tot diens huishouden behoorde. De zuster van Jan heette Koba; de zuster van Dirk werd « Scheele Ida » genoemd, wegens de grijze, afschuwinboezemende uilenooogen, die als den spiegel waren van de zwarte ziel die in haar binnenste zetelde.

— Koba, had Ida meermalen gezegd, ik kan het niet vergeten noch vergeven, dat de drossaard uw en mijn broeder heeft laten ophangen.

— Ik heb ook iets daaromtrent op mijn geweten liggen, antwoordde Koba, en mogt den kerel gaarne daarvoor betaald zetten.

— Ja, hervatte Ida, daarover heb ik al lang nagedacht, wij moeten gewroken zijn.

— Dat is beter te zeggen, dan uit te voeren, Ida. Gaat de drossaard uit, dan is hij gewapend, en men zou, hem aanvallende, met een blauwe erwt in de lenden er van af kunnen komen. Aan zijn haven en goed is ook niets te doen, want hij woont op het kasteel te Amstenraede, omringd door zware muren en talrijke dienstboden. Ik zie voor mij geen middel om hem aan het lijf te komen.

— Gij hebt gelijk, hem kunnen wij niets doen; maar zijne moeder woont te Lutteraede, in eene groote, rijke woning. Daar zouden wij onzen vijand in diens moeder kunnen treffen.

— Ida, gij hebt het goed voor, antwoordde Koba met een helschen lach.

— Ik geloof het ook Koba, en zoo gij mij helpen wilt, zal de roode haan, vooraleer wij acht dagen ouder zijn, bij de weduwe Corten gekraaid hebben.

— Zeg maar wat te doen valt, ik sta u ten dienste.

De Scheele vertelde aan hare vertrouwelingen, dat zij alle noodige inlichtingen van een lid der bende, waartoe Jan en Dirk hadden behoord, ontvangen had. De winning der weduwe Corten was eene groote, uitgestrekte hoeve. Slechts op twee plaatsen was er hoop vuur aan dezelve aan te leggen, namelijk in den koestal, door een venstertje, dat gewoonlijk 's nachts werd opengelaten, tot verversching der lucht in den stal, en op den naburigen boomgaard van den hof, aan de heeren van Richsteijn toebehoorende, uitkwam, alsmede in de schuur, door het werpen eener lont, zoowel in deze laatste, als in gezegden koestal.

De weg die de brandstichters te volgen hadden, was mede door de Scheele bekend. Zij moesten zooveel mogelijk vermijden door dorpen of langs huizen te passeeren, om niet gezien en diensvolgens, na den brand niet verraden te worden.

Alles alzo overlegd en overeengekomen, en de nacht tot uitvoering van het duivelsche plan bepaald zijnde, vertrokken de beide wijven tegen den avond uit Schinveld, kwamen door veldwegen tot omtrent Doenraath, begaven zich verder langs Oirsbeek en Puth in de rigting van Daniken, waar zij de Geleenbeek overtrokken, zoodat zij na eene korte wijle in Beekhoven aankwamen. Daar zetteden zij zich neder, haalden lonten uit hare zakken, en wachtten tot zij op den kerktoren van Geleen het twaalfde uur hadden hooren verkondigen.

Alles rustte, geen menschelijk wezen liet zich hoo-

ren, alleen de nachtuil durfde van tijd tot tijd zijne treurige stem in de eenzame weiden van Beekhoven verheffen.

Ziet gij die twee met stof en slijk overdekte wezens het Molenpaadje opsluipen? Misdaad voert hare schreden, angst vergezelt hare onderneming, het minste gedruisch doet haar beven en zij verschrikken voor haar eigen schaduw. Zij naderen den boomgaard der weduwe Corten, en tevens nadert het oogenblik, dat zij eene hoogst achtbare familie in rouw en smart gaan dompelen. Eindelijk staan zij stil voor de rijke hofstede. De misdaad moet voltrokken worden.

Eene brandende lont wordt onder de poort door in de schuur geslingerd, eene tweede lont vindt haar weg door het openstaande venstertje naar den koestal.

Een oogopslag daarna zijn de kwaaddoensteren verdwenen. Zij vluchten tot op het Molenpaadje terug, wachten daar een half uur, zien alstoen de vlammen uit het eigendom der weduwe Corten opstijgen, en keeren naar Schinveld terug. Hare wraak is voldaan. De drossaard heeft hare broeders ter galg veroordeeld en doen opknoopen, zij hebben de schoone hoeve van diens moeder in asschen gelegd.

Van het hechte, uitgebreide woonhuis, met schuur, stallingen en verdere gebouwen der familie Corten, te Lutteraede, waren den volgenden dag nog eenige naakte, waggelende en dreigende muren staande gebleven. De brand had zich zoo snel uitgebreid, dat zeer weinig van vee en roerende goederen gered was geworden. Aan redding der gebouwen viel in het geheel niet te denken. De bewoners waren in hun slaap door het vuur verascht geworden, en bijna gelukkig het leven behouden te hebben. De puinhopen verrieden hoe hevig het verslindende element gewoed had. Eenige bijzonderheden

duidden aan, dat kwaadwilligheid de oorzaak van den brand was, en er werd van brandstichting gemompeld. Zelfs werden een paar zeer slecht befaamde dorpingen verdacht gehouden, niet vreemd te zijn aan het ongeluk, dat zoo zwaar zou drukken op de zwakke schouders van eene alom geachte en geprezen weduwe, die geene persoonlijke vijanden kende, maar slechts vrienden, als gevolg harer weldaden en bereidvaardigheid jegens iedereen.

Die argwaan had echter te weinig grond, om voor het oogenblik tot verder onderzoek aanleiding te geven.

De misdaad bleef voor 's hands ongestraft*).

*) Het afgebrandde huis werd in 1754 door den droosgaard Corten geheel en al herbouwd. In den voorgavel ziet men ijzeren ankers, dat jaartal aanwijzende, alsmede de letters B. C. en P. G.

DE BOKKENRIJDERS TE GELEEN.

Wij vernamen reeds hiervoren, dat de drossaard Corten « de Koningin » die hen op 6 Januarij 1740 was toegevoegd, weinige jaren later « zijne huisvrouw » kon noemen, en dat de jonge jufvrouw Petronella Gadé van 1740, in 1745 als « Mejufvrouw Corten » getiteld werd. Sedert verbleven hare zusters Ida en Thereeske alleen op den Vuling, waar zij een hecht, ouderwetsch, nog heden in zijn vroegeren bouwstijl bestaande, en in mergel opgetrokken huis, bewoonden.

De jufvrouwen Gadé waren van goeden huize, bezaten menig mooi perceel akkergrond, buiten hare nette woning, met tuin en boomgaard, leefden zuinig, en waren welvarend, ja hadden den naam dat zij een goed spaarpotje bijeen vergaderd hadden.

Al meer en meer werd men gewaar, dat ofschoon enkele dieven ontdekt en gehalsrecht waren, in de omstreken van 's Hertogenraede, eene bende roovers van de ergste soort, ook de omstreken van Geleen, Schinnen, Amstenraede en Oirsbeek onveilig maakte. Bij nacht en ontijd braken de boeven in de huizen en moordden en plunderden zonder weêrga. Niemand sliep meer gerust, want elk welhebbend burger kon 's avonds vreezen, dat hij den volgenden morgen het daglicht niet meer zou zien, dan wel dat hij mishandeld en van alle roerende have en goed beroofd zou wezen.

Te Puth, te Oirsbeek, te Daniëlsweerth en op meer andere plaatsen was reeds inbraak gepleegd, door roof en moord gevolgd, nog na de beide schelmen uit Schin-

veld hunne misdaden geboet hadden. De brand te Lutteraede schreef men eveneens toe aan diezelfde deugnieten, welke niemand ontzagen, en voor welke niets meer heilig was.

Plotseling hoorde men, dat de gezusters Ida en Theereske Gadé, door de bokkenrijders waren mishandeld en bestolen.

's Nachts was er, juist op een oogenblik, dat de knecht, die altijd uit vrees voor de schelmen, in huis sliep, afwezig was, ingebroken, de beide jufvrouwen waren door de boeven gebonden geworden, geslagen, getrapt en mishandeld, om te zeggen waar haar geld verborgen was; men had haar de gouden oorringen door het vleesch gescheurd, de ringen met woede uit de handen gerukt, alle geld medegenomen, na de kasten te hebben opengeboken, en verder allerlei zaken van waarde ontstolen.

De daders van den diefstal, alhoewel zwart gemaakt, waren voor de jufvrouwen Gadé zeer goed herkend. De aanvoerder der dieven was zelfs de zoon eener welhebende familie te Geleen, bij welke de bestolenen elken Zondag in huis kwamen, De Pré genaamd; doch toen de drossaard den volgenden dag ter plaatse was om een onderzoek in te stellen, durfden zijne schoonzusters hem de namen der schurken niet opgeven, uit vrees van nogmaals het onderwerp der aanvallen van de bende te worden, en beweerden zij, niemand gekend te hebben. Meerdere weken bleven de ongelukkigen ziek te bed liggen, ten gevolge der mishandelingen die zij ondergaan hadden, en zoolang zij leefden, was haar geschokt gemoed onder den invloed van angst en van vrees, die door de gruwelen, op haar gepleegd, wel zeker gewettigd waren.

Ofschoon de drossaard van die zijde geen inlichtingen

kon inwinnen, rustte hij niet, om de pligtigen aan den roof op den Vuling te ontdekken. Na de jufvrouwen Gadé eenigzins hersteld waren, en ter kerk te Geleen konden gaan, hadden zij gelijk te voren, hare bezoeken bij de familie De Pré afgelegd. Een woord, dat aan eene harer ontvallen was, gaf den bokkenrijdersaanvoerder aanleiding om het land te verlaten. « Liefste, had zij aan De Pré gezegd, gij had mij slecht geholpen, toen wij door de bokkenrijders werden aangerand ». Na dien dag was de « liefste » verdwenen en hoorde men niets meer van hem.

De drossaard Corten, die zulks vernam, had nu de overtuiging, dat zijne schoonzusters de dieven herkend hadden, en hij drong er op aan, dat deze hem nader zouden de hand leenen, om de misdaad niet ongestraft te laten. Na lang beraadslagen, en na alle geruststelling aan de beide jufvrouwen was gegeven, bekenden zij dat buiten De Pré, aan de inbraak en roof ten haren huize hadden deel genomen, Jhr. Gabrelle, alsmede Nicolaas Willems en Willem Luijten, allen te Geleen woonachtig, Leonard van de Graaf, de speelman van de Wall en zeker Meijers. Luijten wist zich bij tijds uit de voeten te maken, en vluchtte over de Maas. Toen de gerechtsbode hem ging vatten, liet deze de tong te lang hangen; een vriend van L. hield hem inmiddels eenigen tijd aan de praat, en zond een vertrouwd knecht om den beschuldigten te waarschuwen, die zich alzoo kon wegmaken. De anderen, behalve De Pré, eveneens voortvluchtig, werden gevat, en in de gevangenis geworpen.

Eenigen tijd daarna, en vòòr het onderzoek was afgelopen, werd Gabrelle dood in zijn hok bevonden. Aan zijne familie was vergund geworden, hem dagelijks beter voedsel te verstrekken, dan aan de andere gevan-

genen werd voorgezet. Dit voedsel werd hem door de zijnen gereed gemaakt en geregeld naar de gevangenis gezonden. Daar de naastbestaanden de schande wilden ontduiken, dat een lid hunner familie het leven aan de galg zou laten, was het voedsel, aan Gabrelle gebragt 's daags voor zijn dood, met gift gemengd. Hij was alzoo door zijne eigene familie vergiftigd.

Korten tijd daarna verlieten echter ouders, broeders en zusters van Gabrelle, het dorp Geleen en zelfs het land, na al hun goed te gelde gemaakt te hebben. De naam van Gabrelle verdween uit deze streken met hen.

De erven De Pré volgden dit voorbeeld, verkochten mede alles, en verlieten het land.

De andere deelnemers aan den roof bij de jufvrouwen Gadé ontvingen het verdiende loon. De *Speelman* werd gehangen te Stein; Van de Graaf werd opgeknoopt te Valkenburg; de overige gevangenen kwamen op gelijke wijze aan hun einde in de Graatheide bij Beek.

Was een deugniet overtuigd van inbraak, roof, diefstal of moord, dan werd niet lang met hem gedraald. Het vonnis was ras gestreken, en zonder uitstel uitgevoerd. Na de veroordeeling werd den schuldigen 24 uren tijd gelaten om zijn geweten in orde te brengen, en daarna werd de laatste rol afgespeeld.

Dit moet ons niet verwonderen, als wij beseffen, dat destijds honderde schelmen en boosdoeners in handen der justitie kwamen, dat er geene gevangenissen bestonden, voldoende om zoo velen langen tijd opgesloten te houden, noch bewakers, om hen te verzorgen, en dat niet te spotten viel met die gruwelijke, wreedaardige boeven, tegen over welke slechts *kort* en *goed recht* moest worden aangewend.

EENE SOMBERE BIJeenKOMST.

Sedert eenige leden der rooverbende, die de landen van Overmaas verpestte, hunne straf aan den strop erlangd hadden, begon de vrees zich van de andere saamgezwoorenen meester te maken. De Roode Jan en Dirk de Knol hadden de rij geopend; de Speelman, van de Graaf en hunne gezellen hadden de eerste gevolgd; twee hoofdmannen waren eveneens verdwenen. Een immers had zich door de vlucht gered, en de andere was in de eeuwigheid. De toestand werd hagchelijk.

De kapitein, die de leden der bokkenrijdersbende van Schinnen, Nuth en omstreken onder zijne bevelen had, riep deswege zijne manschappen op bepaalden dag en uur bijeen, te Vaesraede, om middelen te beramen tot behoud der zwarte broederschap.

In eene, aan den voet van een heuvel aldaar gelegen hut, bewoond door een lid der bende, kwamen de opgeroepenen te samen.

Het nederig, uit hout en leem opgetrokken huisje, verried noch weelde noch welvaart. Het afdak der rugzijde eindigde tegen den heuvel, die, om zoo te zeggen, tot achtervleugel diende. Huis en heuvel maakten diensvolgens één geheel.

Eene diepe, altijd modderrijke straat, bragt den bezoeker bij dit roovershol, dat half onder den schaduw van dikke olmenboomen verborgen, gemakkelijk van alle kanten bereikt kon worden, zonder dat navorschende oogen, den gast tot het einddoel zijner reis vervolgden.

Een altijd groene taxisboom, die naast de deur aan eene ijzeren klam of haak bevestigd was, berigtte den voorbijganger, dat bij den « Rosse Koob » een borrel geschonken werd.

« Rosse Koob » heette de waard, bij welken de manschappen beroepen waren.

Tegen acht ure 's avonds, — het was in de maand November, — door koud, guur, winderig weder, zag men meerdere booze geesten de wegen inslaan, die van de omliggende plaatsen, de woning van Rosse Koob bereikten. Omtrent negen ure was het gezelschap voltallig.

Een twintigtal terugstootende wezens, menschen, die als het uitvaagsel der maatschappij kunnen betracht worden, aan drank verslaafde onverlaten, bevonden zich rondom de tafel bij Rosse Koob, het doodend korennat met lange teugen verzwelgende. Er was geen nood, dat zij in deze bezigheid door eenig ander bezoeker der herberg zouden gestoord worden, want de kroeg van Koob stond in slechten geur bij de inwoners van Vaesrade, zij had den naam, dat daar nachtelijke bijeenkomsten plaats hadden, die weinig aantrekkelijkheid zouden opleveren aan een ongenoodigde.

Op een teeken van den kapitein stonden alle aanwezigen op van hunne banken en stoelen, een klein achterdeurtje ging open, nadat het gordijn dat dit deurtje voor den oningewijden verborg, was weggeschoven, de kapitein verdween in de ingewanden van den aan Koob's huis aangrenzenden berg, en de andere boeven volgden hem.

In de spelonk stond eene groote, uit ruw hout bijeengeklonken tafel, rondom langs de wanden bevonden zich banken, slechts één stoel was er voorhanden, aan den bovenkant der plaats, waarop de kapitein ging zitten. Op de tafel stond eene smerige vetlamp, die een som-

ber licht door het hol verspreidde, en de reeds zoo duivelachtige aanwezig en een nog afschuwelijker voorkomen toeschreef.

Na allen hadden plaats genomen, sprak de hoofdman:

« Gezellen en broeders, gij weet wat er gebeurd is. Ik behoef de ongelukken niet te vermelden die eenigen onzer overkomen zijn. Het is om maatregelen te beraamen, ten einde verdere ongevallen te vermijden, dat ik u heden bijeengeroepen heb. Met helsche woede worden wij vervolgd door den drossaard Corten en diens trawanten. Kunnen wij dien kerel niet uit de voeten maken, dan loopen wij allen gevaar aan de galg te komen. Het kostte wat het kost, Corten moet van kant gemaakt worden, hetzij door brand, moord of anderszins. Ik wil hooren wat gij oordeelt, dat tot dat einde gedaan moet worden. »

— Voor zware kwalen moeten sterke geneesmiddelen gebruikt worden, antwoordde Rosse Koob. Ik zou het er voor houden, dat wij onzen vijand levend moesten verbranden.

— Hoe zoudt gij dat klaar krijgen, hervatte de hoofdman. Corten woont immers op het kasteel te Amsterraede.

— Wel, zei Koob, het kasteel moest aan vier kanten te gelijk in brand gestoken worden, terwijl wij in voldoende sterkte, al de bewoners beletten zich uit de vlammen te redden.

— Dat is gemakkelijker te zeggen dan te doen, hernam de hoofdman. Op het kasteel vertoeven minstens een twintigtal manschappen, die door den drossaard van wapenen voorzien zijn, en ons zonder genade zouden neërschieten. Laat dat wij sterker waren dan zij allen, moeten wij onze macht laten uitschijnen? Wij zouden tevens kunnen herkend worden door de dorpelingen, die

bij zouden snellen om den brand te blusschen, en dan zijn nog weer andere drossaards om ons op te hangen. Neen, Koob, uw voorstel kan mij niet te best bevallen.

— Nu dan, viel Koob in, wie iets beters weet, dat hij het maar zegge.

— Zouden wij niet, zeide daarop de Kromme Helm *), al onze gezellen op ééne zelfde nacht werk geven en inbreken te gelijker tijd, in tien of vijftien verschillende plaatsen, op vier uren in den omtrek? Ik geloof de drossaard zou daardoor zoodanig in de klem geraken, dat hij ons niet verder zou durven verontrusten.

— Dat voorstel levert evenzeer veel zwarigheden op. Om in te breken, wachten uit te stellen en het gestolene bij tijds weg te voeren, behooren tien man op elk punt. Waar haalt gij die van daan? Tevens moet ieder rot een geslepen kapitein aan het hoofd hebben, die met menschen en toestanden bekend is. Waar vindt gij die?

— Zeker zullen moeilijkheden aan zoo 'n onderneming verbonden zijn, maar met raad, geduld en overleg komt men verre.

— Ik zie er geen gat door, zeide de hoofdman.

— Zeg dan gij zelf, hernam de Rosse, wat uwe gedachte is.

— Ja, dat zal ik zeggen, sprak de kapitein. Wij moesten den drossaard in onze handen trachten te krijgen, en hem dan, of vermoorden, of slechts loslaten mits betaling van een zwaar rantsoen, en de belofte, dat hij ons niet meer zal op de hielen zitten als er gestolen wordt.

— Altemaal goed, antwoordde Helm, maar hoe zoudt gij den kerel kunnen opvangen?

— Laat mij daarvoor zorgen, hervatte de hoofdman,

*) Verkorting van Wilhelmus.

ik heb alles van te voren bedacht en overlegd, en ben zeker van te slagen.

— Mogen wij weten op welke wijze? zeide Koob.

— Waarom niet, gij kunt over mijn plan oordeelen.

Gij weet welligt dat de drossaard van tijd tot tijd bezoeken gaat brengen aan den voogd van het landje van Terheiden, die te Eijgelshoven woont. Hij rijdt dan de Schrijversheide voorbij, en door de Nieuwenhagenerheide, die ons een ruim veld oplevert om hem te beloeren, en later in den avond, op te vangen. 's Morgens, tijdig vertrekt hij gewoonlijk, door zijn knecht vergezeld, naar zijn vriend te Eijgelshoven, en keert dan in den namiddag terug. Vooreerst moeten wij een middel aanwenden, om hem onderweg op te houden, dat hij niet 's namiddags, bij klaren dag, maar in den duisteren avond door de heide moet komen. Zijn wij zoo verre, dan is het eene kleinigheid om hem van het paard te doen rollen, ons van hem meester te maken, en bij den Schinder op de Heide in te slepen, om hem aldaar onze wetten voor te schrijven.

— Om den duivel, riep de Rosse, dat is goed uitgedacht. Doch er moeten manschappen zijn om dit alles uit te voeren.

— Daarvoor moet zeker gezorgd worden. Morgen ga ik tot den Schinder, die van de onzen is, en deel maakt van de rot te Heerlen, zoodat hij ons gaarne zal te hulp staan. Hij moet laten bespieden wanneer de drossaard naar Eijgelshoven rijdt, en dan berigt zenden aan een tiental onzer, die het digst bij wonen. Dadelijk begeven zich deze vervolgens bij gezegden Schinder, waar ik eveneens zal present zijn, en de aanwezigen alles zal mededeelen, wat tot uitvoering van het plan noodig is. Een woord nog: de opgeroepen moeten onmiddellijk, als zij gewaarschuwd zijn, zich op weg begeven. Zijn zij

te laat ter plaatse, dan zal onze vijand ons ontsnappen, omdat hem eene hinderlaag gelegd moet worden, die hem noodzaakt, eerst in den avond de Heide te passeeren.

Een helsch : « leve de Hoofdman ! » weêrklonk door de angstwekkende spelonk.

— Schenk de glazen thans nog eens vol, Koob, voegde de hoofdman er bij, en laten wij een goeden teug doen op het welslagen van ons voornemen.

— Ja, de glazen omhoog, bulderden de anderen, en uitgedronken op den dood van onzen aartsvijand ! « Wraak en moord aan den drossaard ! »

« Wraak en moord ! » klonk door het hol, uit twintig door den jenever verpestte keelen.

« Wraak en moord ! » herhaalde de echo.

Waggelende zag men een uur later meerdere walgelijke kerels de omliggende hoogten bestijgen, deze zich naar Amstenraede, gene zich naar Schinnen en Geleen, weer anderen zich naar Hoensbroek of Nuth begevende.

Toen de nacht voor den dag geweken was, bleef de hut van Rosse Koob nog langen tijd gesloten. De inwoners hadden de rusturen aan iets anders dan aan den slaap gewijd. Zij moesten den opvolgenden dag besteden om van hunne roes te bekomen, en zich op nieuwe nachtelijke tooneelen voortebereiden.

EEN GETROUWE KNECHT.

De drossaard Corten was een man, ofschoon belast met allergewichtigste functiën, bij welke noch genade, noch goedmoedigheid konden te pas komen, van een uiterst zacht karakter. In zijn omgang was hij beminnelijk, vriendelijk, welwillend jegens iedereen. Hoogmoed en fierheid waren hem onbekend; daarenboven was hij hulpvaardig en weldadig, en stond hij iedereen gaarne ten dienste. Van al zijne onderhoorigen was hij bemind en geacht, bevelen behoefde hij nooit uit te vaardigen, een verzoek was genoeg, om zijne wenschen of verlangens te zien volbrengen.

De pachters van den Vorst de Ligne, de inwoners van Geleen, Spaubeek, Schinnen en Amstenraede, alle naburen en bekenden van den drossaard, zagen in dezen weleer een vriend, dan een meester of man die gezag over hen uitoefende. Vooral zijne onderhoorige dienstboden, droegen aan Corten liefde en verkleefdheid toe, wegens de gevoelens die hij voor hen aan den dag legde. Een onder deze laatsten was bijzonder aan den drossaard verknocht. Hij noemde zich Lambertus Soons, had in zijne jongelingsjaren als knecht gediend bij Corten's ouders, was dezen gevolgd toen hij zich te Amstenraede ging vestigen, en had hem sedert nooit verlaten. Zelfs ofschoon gehuwd met een Geleener meisje, kon hij zijn beminden meester niet vaarwel zeggen, om te Geleen te wonen, maar bleef in zijn dienst, en was onafscheidelijk van hem.

Lambert was niet jong meer, want zijn oudste zoon

telde omtrent vijf en twintig jaren. Ofschoon deze een kind was van door en door brave ouders, liet zijn gedrag veel te wenschen overig. Hij bragt geheele nachten door in zuippartijen en brasserijen, was dikwijls van huis afwezig, zonder dat zijne moeder, broeders of zusters wisten waar hij was, en niemand begreep waar Jeup, - zoo heette de jonge gast, - aan het geld kwam dat hij met volle handen verkwistte.

De goede ouders van den verkwister en lediglooper Jeup, gaven hem de hartelijkste vermaningen, opdat hij zijn gedrag zou veranderen, zich fatsoenlijk gedragen en werken, gelijk hunne andere kinderen. Die teedere vermaningen bleven allen zonder eenig gevolg, en vielen in 's zoons harte, gelijk het zaad des landbouwers dat op een steenrots teregt komt. Jeup was en bleef voortdurend dezelfde.

Onverhoeds zag Lambert eensdaags zijn zoon op het kasteel te Amstenraede verschijnen.

— Waar van daan komt gij, Jeup, zeide de vader.

— Ik kom u eens bezoeken, en zien hoe gij het maakt.

— Zoo, dat is iets ongewoons. Is er soms nieuws ten onzent voorgevallen, dat gij mij berigten komt.

— In het geheel niet, ik kwam vragen hoe gij vaart.

— Gij weet dat het mij niet slecht kan gaan, in den dienst van een meester, die zijns gelijken niet vindt, en die waard is dat men zijn leven voor hem late, als zulks noodig ware.

— Gaat uw meester nog soms naar Eijgelshoven, zijn vriend, den voogd bezoeken?

— Wij waren er nog de vorige week.

— Gij begeleidt alzoo uw meester op die reizen?

— Gewoonlijk. Maar waarom al die vragen?

— Omdat ik mijn vader niet gaarne in de handen zou zien vallen van de vijanden van den drossaard, die met dezen eerstdaags korte metten zullen maken.

— Er dreigt dus den drossaard eenig gevaar?

— Ik kan en mag u niets meer zeggen, vader, maar ik raad u den drossaard niet meer naar Eijgelshoven te begeleiden.

En zonder meer te zeggen, vertrok Jeup, langs de groote laan van het kasteel, en verdween weldra uit zijns vaders oogen in de rigting van Oirsbeek.

Lambert staarde zijn zoon nog in de verte na, als om vragen tot hem te rigten, ten einde ophelderingen te erlangen, omtrent de bedreigingen waarvan zijn meester het onderwerp was. Zou hij Jeup nalooopen? Zou hij hem bidden en smeken om nadere verklaringen? Zou hij den verloren zoon te voet vallen en afpersen, hem bekend te maken, welk zwaard over des drossaards hoofd was opgeheven?

Doch Jeup was reeds verre, verre verdwenen, en waarheen? Denkelijk naar zijne gewone, slechte gezellen, onder welke Lambert hem niet kon gaan opzoeken. Te neêrgeslagen, in gedachten verzonken, niet wetende waarheen zijne schreden te rigten, wandelde hij struikelende door den tuin van het kasteel, als een bedronkene voort. De gedachte dat zijn meester eenig ongeluk zou overkomen, overstelpte hem, benevelde zijn geest, ontnam hem de krachten, en eindelijk stortte hij bewusteloos neder.

Na eene poos werd Lambert in dezen toestand door een paar andere dienstboden van het kasteel gevonden, die hem opheeschen, overeind bragten, en met veel moeite binnen 's huis voerden, waar alle middelen aangewend werden, om den zieken tot zijn bewustzijn weder te brengen.

Toen hij de oogen opende waren zijne eerste woorden: « meester, heer drossaard, leeft hij nog? Is de aanslag welligt mislukt?

Niemand begreep natuurlijker wijze deze onaaneenhange volzinnen, niemand wist wat er gaande, en wat den trouwen dienaar overkomen was. De drossaard zelf geloofde dat Soons ijde, gebod daarom hem te bed te brengen en de grootste zorgen voor hem aan te wenden. Langzamerhand verliep als toen de ijlhoofdigheid die zich van Lambert had meester gemaakt, en na hij zijn geschatten meester had teruggezien, was hij tot bewustzijn en tot bedaren wedergekeerd. Na eenige uren was hij zelfs in zoo verre hersteld, dat hij verzocht den drossaard te kunnen spreken, die zich tot dat einde bij hem begaf.

Lambert verhaalde nu haarklein wat hij van zijn zoon vernomen had: de bedreigingen die deze had doen hooren tegen den drossaard; de raadgevingen aan den vader, om zijn meester niet naar Eijgelshoven te begeleiden; de inlichtingen die door Jeup gevraagd waren omtrent de bezoeken van den drossaard aan den voogd Russel; alle zoo vele aanwijzingen uit welke de klaarziende drossaard opmaakte, dat een aanslag tegen hem beraamd was, die op den weg van Nieuwenhagen naar Amstenraede, dus oogenschijnlijk in de Heerlener heide, moest worden ten uitvoer gebracht.

« Lambert, zeide de Drossaard, wees gerust; de val die gespannen is om de kat te vangen, zou wel kunnen dienen om ratten en muizen te herbergen. Ik zal weldra den draad van het net bezitten, dat voor mij gespannen is, de voornemens van mijne vijanden weten te verijdelen, en dan de gelegde strikken om mijne vervolgers toetrekken. Eene zaak alleen leg ik u op: geduld en verzwegenheid. Geen woord mag gerept worden van hetgene gij mij zoo even hebt medegedeeld. »

BEDRIEGERS BEDROGEN.

De onthullingen die de drossaard ontvangen had, waren niet door hem in den wind geslagen. Hij begreep zeer goed dat een aanslag was op touw gezet, die moest gewaagd worden, wanneer hij zich op de terugkomst van een uitstapje naar Eijgelshoven zou bevinden. Is het fransche spreekwoord: *un homme averti en vaut deux*, waar, zeker was het dit in het onderhavig geval.

Tijdig werden door den drossaard voorzichtsmaatregelen beraamd en genomen, om de lage, godvergeten schurken die hem bedreigden, niet alleen niet te laten slagen in hun ondernemen, maar om hen zelven in de handen der gerechtigheid te doen vallen. Want Corten zag zeer goed in, dat niemand anders dan de bokkenrijdersbende in staat was, om hem van kant zoeken te maken. Hij wist hoezeer de boeven hem vreesden, hoezeer zij hem haatten, hoe zij reeds het goed zijner moeder door het vuur vernield, en zijne schoonzusters bestolen en mishandeld hadden.

Om geene vergeefsche moeiten te doen, schreef hij bereids eenigen tijd te voren aan zijn vriend den voogd te Eijgelshoven, dat hij hem te Vastenavonds-Dinsdag een bezoek zou gaan brengen, en deelde dit mede aan zijne onderhoorigen, opdat het ruchtbaar zou worden. Ook aan Lambert werd dit verteld, en dezen verlot gegeven, om Vastenavonds-Zondag en Maandag bij zijne familie te Geleen door te brengen, terwijl hij 's Dinsdags vroegtijdig met den drossaard naar Eijgelshoven moest uitrijden.

Toen Lambert te zijnent verhaalde, dat hij 's Dinsdags met zijn meester moest verreizen, kwam een straal van vergenoegen het gelaat zijns zoons Jeup beschijnen, doch tevens raadde deze zijn vader aan, den drossaard niet te vergezellen, daar welligt onraad zou kunnen opdagen. De oude man verklaarde daartegen, dat hij zijn meester, noch in leven, noch in dood verlaten zoude.

's Avonds was Jeup niet meer te vinden. Men zag hem zelfs den volgenden dag niet meer terug. Waarheen hij zich begeven had, zullen onze lezers wel vermoeden.

Overeenkomstig de genomen besluiten had de drossaard 's Dinsdags in den voormiddag Amstenraede verlaten: alleen vergezeld van zijn getrouwen en onafscheidbaren knecht Lambert, reed hij langs Schrijversheide, door de eenzame Heerlenerheide, aan Heihof en Nieuwenhagen voorbij, en kwam hij tegen tien ure te Eijgelshoven aan, waar hij vertoefde tot in den namiddag, en zelfs later verbleef dan hij zulks gewoon was.

Ondertusschen dat de drossaard, schijnbaar geheel zorgeloos en onverschillig die reis aflegde, zag men meerdere akelige ongeluksboden de dorpen in den omtrek van Amstenraede verlaten, zich in de rigting van Schrijversheide begevende. Men bespeurde op het gelaat dier heillooze wezens, dat zij er op uitgingen, om eene booze daad te voltrekken.

Te gelijker tijd verlieten echter meerdere gerechtsboden en andere gewapende mannen het kasteel van Amstenraede, en begaven zich, de eene rechts, de andere links, ofschoon allen hetzelfde einddoel hadden, en zij zich tegen den avond, in een dicht dennenboschje, omtrent de woning van den Schinder van Schrijversheide, moesten bevinden, om op een gegeven teeken die woning aan te vallen en te bemeesteren.

Tegen vier ure namiddag, — de avond begon te val-

len, — verliet Corten zijn vriend, de voogd. Langzaam reed hij den Steenberg op, door Nieuwenhagen, over de Heide en tot in een diepen, van beide kanten door dichte struiken begroeiden weg, omtrent den zoogenaamden Heihof. Geen teeken van onraad, geen teeken dat een aanval tegen den drossaard en diens knecht zou beproefd worden. Zij gingen den hollen weg verlaten, om de reis op de opene heide voort te zetten, toen het paard des meesters plotseling werd tegengehouden door een voorwerp dat men in de duisternis niet ontwaren kon, doch dat den drossaard deed begrijpen, dat het gevaar niet verre was. Indien het paard in draf ware gezet geweest, dan zouden man en paard er overeengetuimd, en door de belemmering in den weg, op den grond zijn geworpen. Dit was voorgekomen door de voorzichtige handelwijze van den drossaard.

Op het oogenblik dat Lambert zich gereed maakte om de stremming te verwijderen, sprongen echter plotselings zes forsche kerels vooruit, vatten de paarden bij den toom, maakten zich mede meester van de twee ruiters, en terwijl een der boeven riep: «doet den ouden geen kwaad», bulderde een ander: «bindt hen stevig op de paarden, en vooruit met den drossaard».

De drossaard en zijn knecht waren goed gewapend, zij hadden den aanval kunnen afweren omdat zij hem voorzien hadden, en de kerels voor den kop schieten, vòòr deze de hand op hen gelegd hadden. Doch daarmee ware het doel van den onversaagden Corten niet voldaan. Hij gistte dat de woning van den Schinder te Schrijversheide een roovershol was; hij wist zeer goed, dat zoo hij zich niet verzette tegen de struikrovers, zijn leven niet dadelijk in gevaar zou komen; hij wilde zelfs eenige mishandelingen onderweg verdragen, ten einde op de hoogte te komen van eene zaak, die hij

sedert lang gaarne in klaarheid gebragt had; hij dacht bepaald, dat hij, na aangehouden te zijn, bij den Schinder zou worden gevoerd, waar men over hem zou willen beschikken, in tegenwoordigheid van een groot aantal boeven, die hem persoonlijk thans zouden bekend worden, en die, bij de genomen voorzorgen, niet aan de koord zouden ontsnappen.

Corten liet alzoo begaan: hij werd aan handen en voeten gebonden, op zijn eigen paard geworpen, en aan het zadel bevestigd waarin een der schurken plaats nam; gelijk lot onderging Lambert, en vooruit trok men langs 's Heeren paden, over bergen en heuvelen, door heide en bosschen, naar den Schinder.

De afstand van bij Heihof tot Schrijversheide, bedraagt een klein uur. Door de lastige, ongelijke en slecht gebaande wegen, en in de duisternis verliep de tijd ras, zoodat de klok zich acht maal aanmeldde, toen de bokkenrijdersstoet, waaronder de drossaard Corten de eereplaats innam, onder het grootste stilzwijgen ter bestemde plaats aankwam.

De drossaard werd er van het paard gerukt, op de grofste wijze behandeld, eer binnengesleept dan gedragen, omdat hij belet was te gaan, door de koorden die zijne handen en beenen omgaven, en in eene duistere kamer, aan den smeulenden haard, waarom meerdere kerels gezeten waren, die de aankomst der makkers verwachtten, op den grond nedergeworpen.

De bent maakte zich gereed, om den drossaard aan eene ondervraging te onderwerpen, en hem vervolgens welligt te pijnigen of te vermoorden, toen een hevige bons tegen de deur, die de glazen deed trillen, en de geheele Schindershut deed beven, de boeven niet weinig verschrikte en allen als door een elektrischen schok getroffen, overeind deed springen.

« Wie durft zich wagen , riep de Schinder , mijn huis aan te randen » ? — « Dat zullen wij u dadelijk leeren , klonk eene stem van buiten , open , of uw geheel boevenhol vliegt aan stukken » . — « De duivel zal u halen , wie gij ook zijn moogt » , schreeuwde de Schinder , « gij zult er niet gemakkelijk van afkomen . Op staande voet zult gij de plek verlaten , of gij zijt een man des doods . »

Naauwelijks had de Schinder deze woorden gesproken , of drie schoten lieten zich te gelijk van buiten hooren , de kogels vlogen door de deur en drongen in den muur ; daarop zwoefte een zwaar hout de zwakke deur , die in twee slagen verbrijzeld lag , en gelijke slagen lieten zich te zelfder tijd hooren op eene achterdeur en op een paar houten vensterramen , waarvan de hut voorzien was . De aanval was zoo onverhoeds geweest , dat de boeven binnen 's huis geen tijd hadden gehad om zich te bezinnen , of in de weer te stellen . Vòòr zij er aan dachten den aanval af te slaan , waren zij overmand , en enkelen hunner die in verzet wilden komen , werden neêrgehouden en zonder medelijden behandeld . Ook hadden de roovers er niet aan gedacht , om den drossaard , tijdens zij werden aangevallen , eenig kwaad te doen . De dezen te hulp komende moedige mannen , die op het geschikte oogenblik waren verschenen , sprongen daartegen dadelijk bij om hem van zijne banden te verlossen . De getrouwe onderhoorigen stonden thans onder zijne bevelen , en na een twaalftal deugnieten , waaronder de kapitein , dien wij te Vaesraede aantreffen , de Rosse Koob , de Kromme Helm , en Jeup zich bevonden , waren gekneveld en aaneengebonden , gebod de drossaard den weg in te slaan naar Amstenraede .

Op het kasteel was men uitermate ongerust over het lange uitblijven van den drossaard . Men vreesde er het ergste . Na de boeven onder goed geleide , van behoorlijk

gewapende mannen gesteld waren, beijverde zich de drossaard met Lambert vooruit te rijden, om de in vrees verkeerende familie, door zijne tegenwoordigheid het bewijs te verstrekken, dat alles goed was afgeloopen. Immers, de echtgenoot van den drossaard, zonder omslagtig te weten wat er gebeuren moest, en onkundig blijvende van de moedige zelfopoffering van haar man, ten einde de roovers te ontdekken en zich hunner meester maken, wist dat tegen de bokkenrijdersbende te velde getrokken werd, en verkeerde daardoor in angst, dat eenig ongeval aan haar gade mogt overkomen. Gelukkig was zij hem behouden weder te zien, dubbel gelukkig echter, toen zij vernomen had, aan welke gevaren de drossaard zich had blootgesteld, en hoe hij deze had afgeweerd.

Onnoodig hierbij te voegen, dat de roovers, vòòr middernacht in de duistere onderaardsche gewelven van het kasteel te Amstenraede hun verblijf genomen hadden, en dat eenige tijd daarna ook op hen « kort en goed recht » werd toegepast.

Jeup alleen ontging het galgenhout. Er waren verzachtende omstandigheden die ten zijnen gunste pleitten. Hij kwam er af met eene vijfjarige gevangenisstraf, na welke hij aan de maatschappij en aan de zijnen werd teruggegeven. Over dien voor hem gunstigen uitslag had men rede zich te verheugen. Jeup was, na ondergane straf, een ander mensch geworden. Hij werd in latere dagen arbeidzaam, leefde geregeld en strekte niemand tot ergenis.

De elf andere leden der bende, die te Schrijversheide hunne schoone ontwerpen in rook zagen verdwijnen, konden bij het bestijgen der galg, voor de laatste maal de Schinderswoning van verre gadeslaan. In de nabijheid dier woning, op den Galgenheuvel, werden allen op één dag opgeknoopt.

Deze gestrengte terechtstelling, bewerkstelligde de gewenschte uitkomst. Na de kapitein uit Nuth met zijne gezellen van de baan verdwenen was, herleefden rust en vertrouwen, en gedurende meerdere jaren hoorde men niets meer van inbreken, rooven en moorden. De rooverbende was voor 's hands in hare hartader getroffen.

't Is waar, de bokkenrijdersbende herleefde later, en wel tegen 't jaar 1770, om in 1773 geheel en al te verdwijnen. Aan de uitroeiing der in 1744 geboren rooverbende, had Corten desniettemin in ruime mate bijgedragen. Toen de bende van 1770—1773, haren loodzwaren arm over de landen van Overmaas uitstrekte, was de drossaard, van wien op deze bladzijden sprake is, van het tooneel verdwenen.

OUDE SCHULD AFBETAALD.

Brunsum, Schinveld, Jabeek en Bingelraede vormden voorheen in de landen van Overmaas eene streek, die de *Onderbanken*, — benaming waarvan wij den oorsprong niet kennen, — genoemd werden. Met Schinveld hebben wij reeds eenigzins kennis gemaakt, door een bezoek dat er gebragt werd aan Roode Jan en Dirk de Knol, ten gevolge waarvan paal en perk gesteld werden aan de rooverstochten van deze beide schurken.

Wij moeten thans nogmaals naar Schinveld terugkeeren, om er een laatste bezoek te brengen aan onze oude kennissen Koba en Scheele Ida.

Een jaar na het galgengebroed, dat te Schrijversheide in het net geloopt was, aan het schandhout het verdiende loon ontvangen had, was er te Brunsum een nieuw, ruim en sterk huis gebouwd, door een der voornaamste ingezetenen, Hendrik Palland, schepen der plaats, en tevens een ijverig verdediger van recht en billijkheid, geen vriend diensvolgens van hen, die eenige inbreuk pleegden op de wetten tot bescherming van personen en eigendommen.

De Scheele Ida en Koba, waren sedert hare tocht naar Lutteraede, onafscheidbare vriendinnen geworden, wel zeker niet in den goeden zin des woords, maar in het uitoefenen van schelmstukken en dieverijen. Sedert hare broeders uit het strijdperk verdwenen waren, hadden zij het handwerk, alhoewel in beperktere ruimte voortgezet, doch steeds in dier mate, dat zij er eene kostwinning van maakten.

Daardoor waren zij, bij middel der ijverige opsporin-

gen van den schepen Palland, gedurende eenigen tijd achter slot gekomen, en pas waren zij uit de gevangenis ontslagen, toen gezegde schepen zijn nieuw huis voltooide.

De helsche haat die haar bezielde tegen hem, die de oorzaak was van hare vervolging en gevangenneming, deed haar dadelijk het besluit nemen, om hetzelfde wraakmiddel aan te wenden jegens Palland, dat jegens den drossaard Corten zoo goed gelukt was. Zij besloten zijn nieuw huis in brand te steken.

Het gebouw was gereed, de eigenaar beloofde zich hetzelfde weldra te betrekken, het binnenwerk was geheel afgewerkt, de laatste arbeid werd 's Zaturdags avond uitbetaald,.... en, den volgenden morgen, 's Zondags, lag het schoone huis in asschen.

Wie of wat had aanleiding gegeven tot dit ongeluk? Waardoor kon de brand ontstaan zijn? Waren brandbare stoffen in het gebouw liggen gebleven, die door onvoorzigtigheid vuur hadden gevat? Of had eene misdadige hand, het werk van zoo vele weken en maanden, het voortbrengsel van zoo vele moeiten en onkosten, in rook en vlammen doen opstijgen?

De laatste onderstelling was zeer aannemelijk.

Een paar dienstknechten, die 's Zaterdag laat, uit Schinveld naar hunne te Brunsum wonende huisvrouwen wederkeerden, hadden korten tijd vòòr de brand uitbrak, twee vluchtende wijven gezien, die vreesden erkend te worden, zich van Brunsum verwijderden, en in de rigting van Schinveld begaven, naar den kant waar de ons bekende brandstichtsters woonachtig waren. De houding, de handelwijze, de geheimzinnigheid der vrouwspersonen, hadden de beide knechten getroffen, te meer toen zij een half uur later getuigen waren van den vuurgloed, die Palland's eigendom opteerde.

Zij besloten van het hun bekende aangifte te doen bij de overheid der gemeente; deze droeg het medegedeelde over aan den drossaard, en onmiddellijk werd een onderzoek ingesteld, dat leidde tot de aanhouding der zusters van de voorheen gehangen dieven en moordenaars.

Verpletterd door de getuigenissen van hen die haar ontmoet en ten halvent erkend hadden; zich in de onmogelijkheid bevindende om zich te verantwoorden waar zij in den voor Palland zoo noodlottigen nacht geweest waren; overstelpt door de zware vermoedens die op haar rustten, kwamen Koba en Ida tot bekentenis, en verhaalden dat die brandstichting, tot wraakneming door haar geschied was.

Eene terdoodveroordeeling kon niet uitblijven, en tegen de beide vrouwen werd de doodstraf, door worging, uitgesproken.

Toen zij het laatste uur nabij zagen, en door een priester tot inkeer werden aangemaand, kwamen de ongelukkigen mede tot de bekentenis, dat zij de goederen der weduwe Corten te Lutteraede in brand gestoken hadden, en verhaalden omtrent die misdaad de bijzonderheden, die wij den lezer hiervoren reeds hebben medegedeeld.

Gelukkig voor de arme zielen, beweenden zij voor het sterfoogenblik, al het kwade, al het leed door haar berokkend.

Troostvol was het voor den priester, die de misdadige vrouwen bijstond, haar op die wijze tot inkeer te zien komen.

Ook gaven zij zich goedwillig aan haar treurig lot over, en stierven zij gelaten.

VERDIEND LOON.

Drossaard Corten was niet jong meer. In zijne komervolle loopbaan had hij menigen harden dag doorgebracht. Het was geene aangename taak roovers en moordenaars, boeven en dieven op te sporen, te veroordeelen en ter dood te doen brengen. Voor een edel hart, voor een man van gevoel, is het eene zware roeping, over het leven van zijn evenmensch te moeten beschikken.

Voor sommige, zoogenaamde rechters, zou men zeggen, dat het veroordeelen van beschuldigten slechts als een ambacht, als eene kostwinning beschouwd wordt. Zoo oordeelt niet de man, die zijne hooge betrekking begrijpt. Het leven, de vrijheid, de eer des evennaasten zijn al te kostbare panden, dan dat er op eene ligtzinnige wijze mede worde omgesprongen. Het geluk, de toekomst van eene geheele familie worden soms verbroken door eene uitspraak, die door haat, nijd, afkeer of ligtzinnigheid is ingeboezemd. Hoe groot is de verantwoordelijkheid van hen, die zich tot zoodanige, zoogenaamde *rechtspraak* laten overhalen. Wee hen! want zij zullen eens eene zware verantwoording te doen hebben.

De man over wien wij schreven, had steeds gehandeld volgens eed en geweten, en gedurende zijne rechtspleging had hij alleen voor oogen gehouden de duitsehe leus: *thue recht und scheue niemant*, « doe goed en vrees niemand ». Voor niets ter wereld, zou hij zich tot eene partijdige uitspraak hebben laten overhalen.

Toen zijne jaren begonnen te vermeerderen, besloot hij deswege eene rust te gaan genieten, die hij zonder te dingen verdiend had.

Hij deed het moeders huis te Lutteraede herbouwen en ging zich aldaar, met zijne vrouw, vier dochters en één zoon, vestigen.

Eene der dochters, Maria Ida, trad kort daarna in het klooster der dominicanessen te Sittard; - eene tweede, Anna Sibilla, trad in het huwelijk met Jozef de Maes, wiens waarde zoon Renier, later als oud-kanunnik, te Roermond overleden is; - Maria Theresia huwde met Pieter Mathijs Lemmens, en liet vier kinderen na, van welke de oudste, Jan Renier, Burgemeester te Geleen was van af 1819 tot 1849, als Notaris aldaar fungeerde van 1817 tot 1852, en tevens belast was met het schoolopziensambt, terwijl hem in 1842 het ridderkruis van den Nederlandschen Leeuw, door Willem II geschonken werd. De vierde dochter des drossaards, Catharina, bleef ongehuwd en verliet nooit het ouderlijk huis. De zoon van den drossaard, Frederik Leonard, geboren in 1743, huwde op 24jarigen leeftijd de eenige dochter, Maria, van den eigenaar van het schoone goed Oensel, onder Beek, de Heer Banens, wiens nazaten dit nog voortdurend bezitten.

De drossaard mogt nog eenige vreedzame en gelukkige jaren, in het door hem gebouwde huis verblijven, omgeven door eene teedere echtgenootte en de hem liefhebbende kinderen. Krachtens kerkelijke toestemming had hij eene huiskapel laten inrigten, in een gebouw naast de groote opvaartpoort, ten gerieve der vier geestelijke broeders, die Renier menig bezoek brachten, en die nooit nalieten, wanneer de bezigheden hen dit toelieten, hun aandeel in den traditioneele koningenkoek, te Lutteraede te gaan in ontvang nemen.

LIMBURGSCHĒ GEBRUIKEN EN MISBRUIKEN

Limburg, mijn geboortegrond, — waar mijne overledene moeder mij op hare knieën wiegde, waar hare beenderen rusten, en waaraan zoo vele dierbare herinneringen mij vastknoopen; — Limburg dat ik vaarwel gezegd heb, om haat, nijd en wrok geene voldoening te schenken, aan U worden ook deze bladzijden gewijd; — uwe oude, meest vervallen gebruiken en misbruiken, die ik veelal nog in zwang zag, wil ik aantekenen.

« De taal, zeide een geleerde eensdaags, is geheel het volk. » Ik beweert dat men, om een volk te kennen, zijne gebruiken, feesten en zeden niet onkundig mag blijven. Daarin teekent zich het volkskarakter af; daarin leert men, naar welken kant de gemoederen overhellen; daarin ziet men, welke overtuigingen de harten bezielen.

Een Christelijk volk, viert Christelijke feesten; een volk dat den godsdienst ter zijde stelt, welligt versmaadt, zoekt wereldsche feesten in 't leven te roepen, die door volkstoeeloop, gedruisch, gewoel en gejuich opgezweept worden.

Dat zijn nageaapte feesten, want de ware, echte, intieme feesten, kunnen niet plaats vinden, dan wanneer hooger herinneringen dan die van een beroemd krijgsman of kunstenaar er aan verbonden zijn; buiten de godsdienstige feesten, kunnen geene eigenlijke feestvieringen worden in 't leven geroepen.

De Limburgsche feesten hebben allen een kerkelijken oorsprong, en hieruit blijkt dadelijk, dat de Limburgers

alleen dan feestvieren, wanneer ook een godsdienstig feest gevierd wordt.

Het jaar wordt geopend met de besnijdenis des Zaligmakers.

De dag begint nauwelijks te ontluiken, of de landbouwer is te been. Hij opent zachtjens de deur, de buurman steekt eveneens de neus buiten 's huis: « een zalig nieuwjaar, Jan! » roept de een. « Een zalig nieuwjaar, Kobe! » gilt de ander.

Ja, Limburgers, gij wenscht u een *zalig* nieuwjaar, omdat deze wensch *alles* in zich bevat. Zalig te worden is immers uw eenig doel, en alle aardisch geluk zal ijdel wezen, zoo het u niet tevens zalig wezen mag.

Reeds vòòr het krieken van den dag, — ik vergat het bijna, — hadden de kleinen in alle huizen hunne legersteden verlaten, om aan de ouders « een zalig nieuwjaar » te wenschen. Voor de bezorgde vader en moeder, kan zeker uit den onschuldigen kindermond geen aangename wensch gehoord worden, dan « vader, moeder, ik wensch u een zalig nieuwjaar! »

Onze hedendaagsche geleerden weten het beter: zij sturen zich per post een stom stukje bordpapier, tegen betaling van een centiem, en daarmee is het nieuwjaarwenschen afgeloopen. Anderen, wier vooruitgang nog niet zoo verre gevorderd is, geven zich een handdruk wanneer zij zich ontmoeten, met de woorden: « alles wat wenschelijk is », of « alles wat u genoeg doen kan ». Aan het *zalige* wordt minder of in 't geheel niet gehecht, in eene eeuw, en onder lieden vooral, bij welke aan het bestaan eener ziel getwijfeld wordt.

Het geven van geschenken en almoezen te Nieuwjaar, raakt geheel uit de mode.

De eerste Januarij was vroeger in Limburg eene der beste dagen van het geheele jaar voor de armen. Ik weet, dat bij een goedgezeten grondeigenaar, twee mudden tarwe in broodjes gebakken werden, om aan de armen uit te deelen. Honderde behoeftigen kwamen hun wensch: « een zalig Nieuwjaar » bij den rijken boer aan huis brengen, die dezen met een paar nieuwjaarsbroodjes moest vergoeden.

Voor de kinderen was nieuwjaarsdag een niet minder gezegende dag; toen ik een knaap was van 8 à 10 jaren, regende het den 1^{en} Januarij zilveren stukken en stukjes in mijn beursje. Van de ontelbare wafelen en suikerharten die mijn aandeel werden, wil ik niet spreken. In elk huis stond de wafelendoos op tafel, en elk bezoek werd met een gebak en een borreltje afgekwtet. Ja, wat meer is, in alle herbergen ontvingen de gewone bezoekers, of zoogezegde klanten, eene wafel met een borrel als nieuwjaarsgeschenk.

Gedurende de nacht van 31 December op 1 Januarij werd « nieuwjaar geschoten » door alle jongelingen bij hunne geliefden, en de jonge meisjes waren er wel fier op, als de muur neffens de huisdeur, van vele zwarte plekken, door het buskruid der gelostte schoten gemaakt, voorzien was. Waar de meeste zoodanige plekken aanwezig waren, daar was het meeste door den liefsten « nieuwjaar geschoten ».

Ik zal er bijvoegen, dat geen jongeling die bij zijn meisje nieuwjaar geschoten, en haar *verrascht* had, naliet, deze na de hoogmis ter herberge te verzoeken, om haar aldaar een suikerborreltje aan te bieden.

Op 6 Januarij viert de Kerk het Driekoningenfeest.

Hoe deze dag voorheen in familievreugde doorgebracht werd, heb ik breedvoerig hiervoren beschreven. Ik zal daarom niet op dit eeuwenoude gebruik terugkomen en het gezegde niet nogmaals herhalen.

De gure dagen zijn voorbij, de lente is er nog niet, de steden zijn bijna vermoeid van de uitspanningen en uitspattingen der lange winteravonden; de veertigdaagsche vasten wordt aangekondigd.

Vòòr Aschdag daar is, wil de aan de vermaken verslaafde maatschappij den vrijen teugel laten aan alle mogelijke zotheden en ongebondenheden. De vastenavond moet luidruchtig worden doorgebracht.

Anders werden deze dagen voorheen in onze eenvoudige limburgsche dorpen doorgebracht.

De armen gingen van deur tot deur, voorzien van een *rommelspot*, speelden op dit inheemsche muziekinstrument om hun gezang te begeleiden, en ontvingen van de gegoede ingezetenen een stuk spek, dat in een langen stok gestoken werd. Na afloop van hunne rondreize, was de vier voeten lange piek van boven tot onder met varkensvleesch bekleed, en de armoedige zangers zagen alzoo de keuken voor geruimen tijd voorzien van een *braadje*, dat hen met genoeg was ter hand gesteld.

Bij de burgerfamiliën kwamen broeders en zusters, neven en nichten bijeen, er werden *pufferkes*, dan wel *nonnenvotten* gebakken, het kristalklare, bruin, oud limburgsch bier, flikkerde in de glazen, en hield de conversatie en de levendigheid gaande.

De zoete vrolijkheid, dochter der onschuld en van den vrede, heerschte, en de avond werd in gepaste vreugde en vriendelijkheid doorgebracht.

Sedert ruim drie weken heeft de Christen boetpleging gedaan; de veertigdaagsche vasten is half voorbij, de kerk zingt: *Laetare*, verheug u; de koord wordt min of meer ontspannen, ten einde met vernieuwde kracht te worden aangehaald.

Te halfvasten wordt nogmaals, terwijl daarbuiten afschuwelijke maskers de straten rondloopen, of aanstootende stoeten zich soms in beweging zetten, binnen 's huis feest gevierd.

Vader, moeder en kinderen gaan de *krombroodjes* zoeken in de boomen en struiken van den huistuin, die « Lieve Heerke » voor de deugdzaame kleinen uit den Hemel liet vallen. Te Sittard trokken voorheen talrijke huisgezinnen op dien dag naar den Kolleberg, om krombroodjes te rapen, en honderde onschuldige lievelingen keerden, de schootjes vol van het lekkere gebak, naar den vaderlijken haard terug, waar de engelenbroodjes in stille vreugde verbruikt werden.

De dag des Heeren is daar! Alleluia! Looft God! De vreugde heerscht overal! Paaschag is aangebroken!

Vrienden en bekenden ontmoeten zich. Hun eerste woord is: « Zalig Hoogtijd! » Waarom? — De dag van Paasschen is de dag van verzoening. Alle geschillen moeten geslecht, alle oneenigheid moet uitgewischt zijn, het hooge feest brenge zaligheid en zegen aan alle menschen die van goeden wil zijn.

In den namiddag vereenigt zich de familie aan de vaderlijke tafel, er behooren paascheieren gegeten worden. De zoon die in den vreemde, de dochter die in de stad woont, zijn huiswaarts gekeerd om hunne paascheieren te gaan halen.

Van waar de oorsprong van dit gebruik? — Ik zou

het niet durven zeggen. Herinneren de paascheieren welligt het paaschlam, dat de joden gezamentlijk verbruikten? Worden die eieren gegeten, om het derven derzelve, — voorheen gedurende veertig dagen, — te goed te maken? — Ik mag het voorzeker niet verklaren, doch de paascheieren zijn en blijven, van waar zij ons gekomen zijn, een dier gebruiken, welke aan den maastroom der eeuw tot nog toe weerstand hebben kunnen bieden, en een gezin, waarin geene gekleurde of geverwde eieren voorhanden zijn op 's Heeren verrijzenisdag, zou als geheel vreemd aan het groote feest betracht worden.

Alle ouders deelen paascheieren uit onder hunne kinderen; — alle huisvrouwen schenken paascheieren aan hare dienstboden; — alle herbergiers bieden een koppel paascheieren aan hunne gasten aan, zoo zij de gunst dezer laatsten willen zien voortduren.

Wij komen tot het Pinksterfeest.

In vele limburgsche dorpen, was ook deze dag voorheen een voor de armen voordeelig tijdstip.

In den namiddag werden in verschillende wijken jonge meisjes van goeden huize gesierd, in 't wit gekleed, een kroon op het hoofd, behangen met linten en beeldjes, op een burrie geplaatst en onder een sluijer rondgedragen. Bij de gegoede ingezetenen liet men het *Pinksterbruidje* zien, er werden aldaar eijers en spek in den korf der rondtrekkende kinderen gelegd, en na volbrachten optocht, werd de opbrengst aan de behoeftigen uitgedeeld.

De volwassenen, die eene gilde uitmaakten, *Schutterij* genaamd, welke de aanstaande Groote Processie of *Pronk* moest opluisteren, *trokken op*, en schoten

den vogel, waarbij de overwinnaar tot koning werd uitgeroepen.

Was er een overwinnaar daar, dan lostte ieder mededinger het geweer ter eere van den nieuwen Soeverein, de insigniën der waardigheid, bestaande in zilveren harten, platen en ketting werden hem om den hals gehangen, en vooruit ging de stoet. Aan de voorname huizen werden de koning en zijn gevolg onthaald, die het geheele dorp doorwandelden, en slechts laat in den avond was het feest geëindigd, soms zeer luidruchtig, daar de deelnemers niet zelden diep in de glazen gekeken hadden.

Veertien dagen na Pinksteren heeft overal de groote H. Sacramentsprocessie of *Pronk* plaats.

Reeds vroegtijdig riep de trommel de schutters onder de wapens; zoodra het uur van optrekken daar was, werd de koning door zijne onderdanen, onder trommel- en fluitmuziek afgehaald, de vaandels werden in allerlei rigtingen voor het opperhoofd gezwaaid, en de stoet trok ter kerke, waar hij eene afgesloten plaats innam. Na het eindigen der hoogmis ging de schutterij en hare dignitarissen, voorafgegaan door een tamboer-majoor, twee bijlmannen, en fluit met trommel, deel nemen aan de kerkelijke processie, en droeg niet weinig er toe bij, om deze opteluiseren. Bevond zich iets in den weg dien de processie volgde, het werd door de bijlmannen geruimd, en soms werd een paal geplant, waarachter edoch eene flesch jenever moest geplaatst zijn, welken paal de bijldraggers dienden weg te kappen, vòòr de schutterij voorbij trok.

In den namiddag kwam de schutterij weerom bijeen. Dan werd raad gehouden, geklonken, gedronken en

gezongen, eindelijk nogmaals een toertje gemaakt door het dorp, en alles was afgelopen tot het volgend jaar.

Op 11 November wordt het feest van Sint Martinus gevierd.

Geen dorp in Limburg bestond er voorheen, waar in den vooravond van Sint Martinus geen Maartensvuur ontstoken wierd. Tegen den avond werden door de jongens van 10 tot 14 jaren brandstoffen : stroo, hout, afval van allerlei aard, bijeengehaald, en op een hoogen stapel in het open veld gebracht.

Mogt er een ingezetene niet aan hebben bijgedragen, hij moest zich wel wachten het Martinusvuur te naderen, want haar en ooren zouden zeker met de fakkels der jonge guiten in aanraking gekomen zijn.

In het vallen van den avond gingen alle huisvaders met de kleinen het vuur zien. De grooteren droegen elk een stroofakkel. De stapel werd ontstoken, kreten verhieven zich in de rondte, de bengels namen vuur voor hunne fakkels, en, als zij door het veld rondliepen, zich met de stroobossen kloppende, waande men bij dit fantastisch gezicht, dat de ruimte door rondzwerfende dwaallichten bedekt was.

Wanneer het vuur was uitgedoofd, keerden de toeschouwers naar huis terug, waar hen de boekweitskoek, die de zorgvuldige moeder middelerwile had gereed gemaakt, afwachtte, en die niet volgens lands gebruik was klaar gespeeld, zoo het smakelijke materkruid daaraan ontbroken had.

Wij zijn aan de beurt om van het Sint Nicolaasfeest te spreken.

Welk kind heeft niet gehoord van den heiligen kindervriend? St Nicolaas wordt gevierd in alle landen. Zijn feest is de gelukkigste dag des jaars voor de kleinen, die een klomp of schotel 's avonds onder den schoorsteen plaatsen, waarin de heilige gedurende de nacht lekker-, suiker-, of speelgoed, met een nieuw kleedje en soms eenig geldstuk nederlegt voor de brave kinderen.

St Nicolaas rijdt immers gedurende de nacht, zijn feestdag voorafgaande, geheel de aarde rond, gevolgd door zijn getrouwen, eeuwenouden knecht Hans Mof, op een ezel gezeten, aan welks zijde volle manden lekkernijen hangen, die hij uitdeelt.

Onnoodig, daar dit feest alom bekend en gevierd wordt, nadere bijzonderheden daaromtrent aan te geven.

KERSDAG! Ieder hart klopt zeker van vreugde, als het herdenkt welk groot geluk voor den mensch aan dezen dag verbonden is. Ons aller heil, ons eeuwig welzijn!

Vòòr den dag verlaat men hoopvol de legerstede, men vergeet de koude winternacht, ijende gaat men de schitterende verlichting bewonderen der nederige dorpskerk, en nederknielen voor den pas geboren Zaligmaker.

De van ouds bekende kersliedjes, worden door de helderklinkende kinderstemmen aangeheven, en al de aanwezigen vereenigen zich, als met één hart, en ééne ziel, aan het *Gloria in Excelsis*, eere in den Allerhoogsten!

Hier is de plaats om te vermelden, welk dorpsfeest, door het Kersfeest, nog laatstelijk tot in 1832 of 1833, aan de gemeente Geleen werd aangebragt.

Na de vespers was het ruime en uitgebreide dorp steeds te klein, om al de vreemdelingen te bevatten die er heen stroomden; immers, het Kersbroodje werd er *gedrongen*.

De sterkste jongelingen van Geleen, Lutteraede, Krawinkel en Neerbeek waren geschaard voor het kerkhof, ter plaatse *Kerkhal* genaamd, de koster verscheen met een brood, dat zes weken in den oven verbleven was, het brood werd door hem van op het verheven kerkhof in de menigte geworpen, en de kamp begon, wie het kersbroodje zou bemeesteren.

Lang duurde die kamp, want om te kunnen uitroepen: « Kersbrood, mijn brood! » moest het drooge gebak in de hoogte, boven de omstanders worden uitgestoken. Vijf, acht, tien mededingers hingen aan de armen en handen van hem die het brood vasthield; andere liefhebbers drongen en stieten, om hem die het brood in zijn bereik had, naderbij te komen; de kleeren scheurden, de voeten verloren hunne schoeisels, aan hoeden, mutsen of petten viel in het geheel niet te denken; men zag alleen een drom van menschen, aaneenhangende, ineengeklampt, rukkende, stootende, duwende, snorkende, zweetende, stampvoetende, schreeuwende, iets ongehoords in één woord, dat zich beter laat denken dan beschrijven. Het was een strijd, hardnekkiger dan als er voor een koninkrijk gevochten werd.

En als die strijd lang genoeg geduurd had, als de krijgers afgemat en afgezwogd waren, als velen soms kiel, vest, hemd, halsdoek, tot een gedeelte der broek, op het slagveld gelaten hadden, als enkelen van vermoeidheid nederzonken, als allen uitgeput waren en bebloedde neuzen zich in overvloed aan de toeschouwers vertoonden, dan kwam meermalen een minder vinnig deelnemer voor den dag, stootte de verlamde strijders ter zijde, drong door den menschenhoop heen, vatte, met volle en onvermoeide krachten uitgerust, het betwistte broodje, stak het zonder veel moeite omhoog, en deed den overwinningskreet: « Kersbrood, mijn brood! » luide

weërgalmen. Het gebeurde mede, dat de jongelingen van een der gehuchten van Geleen zich afspraken, om gezamenlijk het broodje te bemeesteren. Zij stelden zich alsdan aaneen vast, op eene hen voorkomende gunstige plaats, en viel het broodje in hun midden, dan bleef geene hoop voor de anderen overig.

Schrijver dezes was getuige, hoe de liefhebbers uit Lutteraede, het laatste jaar dat het Kersbrood geworpen werd, op die wijze slaagden, en hoe zij alzoo in minder dan tien minuten, met het gezegd brood, uit Geleen verdwenen waren, zich naar Lutteraede begevende, waarheen zij door alle aanwezige vreemdelingen gevolgd werden.

Hier dient nog bijgevoegd te worden, dat de koster die het Kersbrood werpen moest, daarvoor in ieder huis der parochie elk jaar een brood kon halen, welk regt hem later ontzegd is geworden, toen het *Kersbroodje dringen*, op last van den destijdsigen pastoor, had opgehouden te bestaan.

Groote of voorname gebeurtenissen in 's menschen leven worden meestal door feesten of plechtigheden gevierd, en geboorten, huwelijken en sterfgevallen, zouden onmogelijk, bij eene bevolking die hartelijkheid, vriendschap en goedaardigheid aankweekt, ongemerkt kunnen voorbijgaan.

In de steden doet ook in deze gevallen het stukje bordpapier zijn dienst, niet echter op de limburgsche plattelandsgemeenten.

Heeft er eene geboorte plaats, dan wordt dit aan de geheele buurtschap bekend gemaakt. De buurvrouwen komen de kraamvrouw bezoeken, den jonggeborenen bewonderen, prijzen en liefkoozen, jenever met suiker en beschuitjes worden haar aangeboden, en wanneer de

jonge moeder ter kerke gaat, staan alle buurvrouwen, soms vijftien tot twintig, haar ter zijde.

Na de terugkomst uit de kerk is er feest. Er wordt gegeten en gedronken, koffij met vlaai is er in overvloed, het al be kroond tot afscheid met zoete likeuren, die de vertrekkende soms in de grootste luimigheid doen verkeeren.

« Wie huwt is rijk genoeg », zegt het spreekwoord. Te Geleen scheen men daarvan zoo overtuigd, dat wie huwde, voortijds gehouden was een handvol geld onder de aan de deur aanwezige menigte te werpen, 'twelk natuurlijk alleen door de kwâjongens en armen *gegrab-beld* werd.

Was het een jongeling die huwde, dan was hij genoodzaakt *huilbier* aan zijne kameraden ten beste te geven; was het een weduenaar of eene weduwe die zich in den echt begaf, dan behoorde een ton bier aan de jongelingschap aangeboden te worden, zoo de gehuwde voorkomen wilde, dat te zijner eer *gevaaren* werd, d. i. dat gedurende meerdere opvolgende nachten; onder groot getier en geschreeuw, een strooman op eene kar gebonden, voorbij zijn huis gevaaren werd, een misbruik dat door de hedendaagsche politie, als « nachtelijke burengeruchten » daarstellende, is verboden geworden.

Op gelijke wijze straffen de dorpingen hen, die door een slecht levensgedrag aanstoot gaven, die zich aan zedeloosheid overgaven, alsmede echtelieden, bij welke de noodige eendragt, om een goed huishouden uit te maken, gemist werd.

's Menschen uiteinde kon voorzeker, in het aan vriendschap, verkleefdheid en broederlijkheid gewijdde Limburg, niet voorbijgaan zonder eene laatste hulde aan den overledene.

Verkeert er iemand in doodsgevaar, de naburen worden geroepen, zij scharen zich om den stervenden, bidden gezamentlijk voor zijn « zalig uur », en ontvangen zijn laatsten oogopslag en zijn laatsten zucht. Zoolang het lijk in huis verblijft, komt de geheele *nabuuerschap* er 's avonds het roozenhoedje bidden voor de rust der ziele, en eenige bureu waken bij het stoffelijk overschot van hem, die de eeuwigheid is ingegaan.

Alle naburen in rouwmantels gekleed volgen biddende het lijk ter kerke en naar het graf, keeren eveneens biddende naar het sterfhuis terug, en worden aldaar onthaald op koffij, met vlaai, wittebrood en jenever, in dier voege dat het middageten, en zelfs meer, op dien dag ontbeerd kan worden.

Moge zoodanig onthaal soms al te ruidruchtig eindigen, te midden van betrekkingen, die een dierbaren vader, eene teerbeminde moeder, of eenig ander familielid verloren hebben, de wijze, waarop de doode naar de groeve gebragt wordt, is in alle geval verre verkiezelijk aan die, welke in de steden als eene laatste eerbewijzing betracht wordt.

Andere, doch meestal in vergetelheid geraakte gebruiken en misbruiken, blijven nog aan te teekenen. Onder deze beslaan het kermishouden en de kermisbezoeken een voornamen rang.

In mindere dorpen bestond voorheen wat men noemde « vrij spel ». Daar danste de jeugd dat het een aardigheid was, van na de vespers geëindigd waren tot den avond. De herbergen waar gedanst werd, hadden hunne *vrijgezellen*, die er voor meisjes zorgden, welke onder hunne kennissen wierden bijeengehaald. Die meisjes werden door de jongens onthaald op suikerbier, zij moesten

daarentegen van haren kant den zak openen om de muzikanten te voldoen, voor welke van tijd tot tijd onder de danseressen gekolleteerd werd door een paar vrijgezellen, begeleid van de eerste viool, allen springende en grappen verkoopende.

Ten huidigen dage zijn de boerendanspartijen veelal afgeschafft. Immers de geestelijke overheden zijn stellig er tegen. Vòòr 40 jaren, en zelfs nog later, was het wachtwoord des herders : « goed amuseeren, doch bij het vallen van den avond moeten alle meisjes huiswaarts gekeerd zijn », en zoo gebeurde het. De danspartij begon dadelijk na afloop der vespers, en als de avond-schemering begon, dan bragten de jongens hunne geliefden naar huis, opdat deze het « avondbrood » konden gaan gereed maken.

De mannelijke herbergenbezoekers keerden nog wel naar het danshuis terug, om er een pot te ledigen, de danspartij was echter, na vertrek der schoone kunne geëindigd.

De kermisbezoeken waren van geheel anderen aard. In elk dorp vond men liefhebbers van kloppartijen, die de kermissen te baat namen, om hunne « liefhebberij » bot te vieren. Hadden zij zich niet geklopt, dan was het voor hen niet kermis geweest. Het zoetste genot was het voor deze, aan andere bebloedde neuzen, blauwe oogen en gekneusde ledematen te kunnen bezorgen, of... die voor hun aandeel te ontvangen.

In de meeste dorpen vond men een of ander ruziemaker, die door de liefhebbers vooruit werd gezet, tegen hen, meestal vreemden, die men wenschte af te ranselen. 't Was een dwerg, een kromme of een mismaakte die ruzie *zoekt*, en zoodra hij, op wien het gemunt was, zich dientengevolge roerde, zaten meerdere sterke kerels hem te lijf.

Doch ook enkelen gingen in de nabijgelegen dorpen, om zich eens goed te kunnen vechten, en werden zij rustig gelaten door de ingezetenen, dan konden zij het niet van hun eigen verkrijgen om zich stil te houden, namen uitdagingen te baat en trachtten de inwoners door deze of gene uittarting te krenken.

Zoo werden de Sittardenaars meermalen in het harnas gejaagd, doordien zij als *grasburgers* bestempeld werden, terwijl de inwoners van Munstergeleen onrustig werden, wanneer hen den zotten naam van *havervlaaieters* naar het hoofd was geworpen. De ingezetenen van Gangelt (Pruissen), om ook deze te noemen, vlogen op, als zij *moerepin* (moer, beteekent in die streken wortel), genaamd werden, welke naam allusie maakte op het sprookje, dat men Gangelt eensdaags, onvoorzien zijnde van poorten, voor den vijand wilden sluiten, door de openingen der poorten met bosselen wortelen toe te bergen, welke wortelen edoch door de ganzen verslonden werden.

In eene dorpsgemeente, die wij niet noemen zullen, was het genoeg dat men de broekspijpen met de hand afklopte, om dientengevolge den rok uitgeklopt te krijgen. Ter verduideling van deze vermelding diene, dat de plaats waarop wij duiden, beticht werd een vlooijenest te wezen, zoodat het gebaar, van zich van de lastige gasten, door het afkloppen der beenkleenderen te willen ontdoen, als hoon betracht werd.

In de bewuste vechtpartijen, speelden de beslagen mispelen stokken een voorname rol. Bezoekers van buitendorpsche kermissen of feesten, waren altijd van dat onmisbaar verdedigingswapen voorzien. Bewoners der plaatsen waar de vechtpartijen plaats vonden, hadden altijd wapenen onder de hand, 't waren dan bezemstokken, vorken, soms houweelen, of wel stoelen, ja kagchels, die de kampvechters onder de hand vielen.

Niet zelden bleven zwaar verwonden op het terrein, en menigeen heeft met het leven betaald, de deelname aan zoodanige kermispret, als waarvan wij gewag maken.

De *plenkartijen* waren mede voorheen een geliefkoosd gebruik in vele limburgsche dorpen. In bijna elke buurt, 't was bij den smid, bij den wever, of bij den schoenmaker, bestond zoodanige plenkartij, waar de *nabers*'s avonds vergaderden. Daar werd meestal het nieuws te berde gebragt, en alles verhaald wat er in dorp en omstreken voorviel: dat Jan van den hamaker met Mieke van den slotmaker kennis had aangeknoopt; — dat Pau's merrie een hengstvolen had geworpen; — dat Gradus van de Linde zijne vette koe voor veertig stukken verkocht had, een prijs die nooit te voren betaald was geworden.

Een oud gediende van Napoleon, die hier en daar bij de plenkartijen verscheen, vertelde er hoe hij de veldtocht van Spanje had medegemaakt; — hoe er wijn in overvloed gedronken, doch dikwijls karig met kastanjen middag gegeten werden; — hoe hij den *petit Caporal*, eensdaags op wacht staande, had zien aankomen, en wat dezen hem gezegd had.

Liefhebbers van zingen kwamen er mede, en als er uitgepraat was, werden deze verzocht een liedje te doen hooren, dat na elk couplet in koor herhaald werd.

Die plenkartijen hadden vooral plaats in de lange winteravonden, en duurden soms tot laat in de nacht; ieder rookte zijn pijpje, vertelde wat hij belangrijks dacht te kunnen bijbrengen, en in gezellig onderhoud scheidde men « tot wederziens ».

De herbergen hebben de plenkartijen den doodsteek gegeven. Daar wordt niet meer, gelijk voorheen in de

laatste, gekout en gelacht: men moet er drinken, kaartspelen en geld verteeren. Of de civilisatie en de belangen der familie beter varen bij het herbergloopen, dan bij het *uit plenken gaan*, ik mag er aan twijfelen. Alle veranderingen zijn geen verbeteringen.

De Donderdag die de vastenavondsdagen voorafgaat, wordt veelal *vette* Donderdag genoemd. De namiddag van dien dag is op de meeste dorpen aan plaatselijke vermaken geschonken, want dan werkt men niet.

Hier wordt de *gans gereden*, elders wordt de *gans geworpen*, ginder wordt de *haan* of *konijn geslagen*.

Bij het « ganzen rijden » wordt eene touw boven de straat gespannen, daaraan bevestigd men eene gans met de pooten, en de mededingers rijden te paard en in galop, elk op zijn beurt, onder de gans door, deze trachtende in het voorbij rijden bij den kop te vatten om dezen af te rukken. Gewoonlijk werd de gans gedood, soms echter waren ook levende ganzen opgeknoopt, wat weinig bijdroeg tot verzedelijking des volks.

De gans was de prijs van hem die haar het hoofd afrukte, en strekte hem tot gebraad gedurende den vastenavond.

Bij het « ganzen werpen » wordt de gans met den kop in een dubbelhakige klam aan een paal gehangen, de liefhebbers staan op 25 à 30 schreden afstands van dien paal, en werpen elk op zijn nummer om den hals der gans met houten of ijzeren *ceelen* door te werpen. De afgeworpen vogel is voor hem, die behendig genoeg geweest is om den hals uiteen te rukken.

De haan die geslagen moet worden, is in eene mand zonder bodem, te midden der straat aan eene koord opgehangen. Het hoofd van den gedoodden haan komt al-

leen onder door. De mededingers worden gebracht op tien passen afstands van den haan, aldaar geblinddoekt, een paar maal rond gekeerd, en vervolgens begeven zij zich, voorzien van een ouden sabel ten strijde, om den haan den kop af te slaan. De haan is voor hem die daarin slaagt.

Het « konijn slaan » gebeurt op bijna gelijke wijze. Een plankje ligt op den grond, om den konijn te verbeelden. De liefhebbers gaan, geblinddoekt, op het plankje los, en slaan er op in met een dorschvlegel. De konijn is voor den gelukkigen die het plankje alzoo treft.

Wanneer de boeren de laatste tarwe in de schuur brengen, vieren zij *martelgans*: de knechten en meiden, de arbeiders en zelfs de armen die de achterblijvende korenaderen *zeumeren*, worden alsdan onthaald op bier, jenever en vlaai, soms zoodanig dat de beenen op 't einde van den dag hun dienst weigeren. De laatste kar- of wagenvracht is versierd met takken en papieren vaandeltjes, men juicht en zingt, de vreugde is soms zelfs zeer uitbundig, in dier mate, dat men welhaast zou gelooven met half wilde of zotte menschen te doen te hebben.

Den volgenden Zondag viert de *meester* op zijne beurt de *martelgans*: vrienden en bekenden worden op den koffij en het avondeten genoodigd, er wordt gegeten en gedronken, gekaart en geklonken, de meester rust op zijne lauweren, immers de tarwe is nu ingeest.

Een ander landbouwersfeest is de *Tripsop*, welke in gebruik is te Mheer en in andere naburige dorpen, langs de belgische grenzen aan dien kant.

Het woord *trippe* beteekent in de waalsche taal, lever- of bloedworst. Van daar het woord *tripsop*, dat zooveel als lever- en bloedworstsoep beduidt. Wanneer de boeren van gemelde dorpen, in de maanden November en December, hunne vette varkens geslacht hebben, om den jaarlijkschen voorraad spek en ham op te doen, worden bij de gegoedsten uitnoodigingen gezonden aan den pastoor en enkele vrienden en naastbestaanden, op de *tripsop*, die wel is waar niet ter tafel gebragt wordt op het avondfeest, maar door haar naam als te kennen geeft, dat geslacht is, en dat men zich aan het vette slachtoffer zal te goed doen. De *tripsop* begint met het gebruiken van koffij en gebak, wordt voortgezet met kaartspelen en bierdrinken, om te eindigen met een avondmaal, waarbij braadworst, bloedworst, leverworst, karbenaten, ribben, en ik weet niet wat al meer, in groote hoeveelheid worden opgedischt.

Op enkele plaatsen bestaat nog het zoogenaamde *prijsschieten*. Op eene hooge, bij eene herberg opgerigte den, bevindt zich een dwarshout, waarop kleine stokjes met een vogeltje aan het einde zijn opgesteld. Op ieder stokje is een prijs te winnen, mits deze volgens de rij worden afgeschoten, door de mededingers, die een pot vormen door inzet, en vervolgens ieder volgens het lot op hun beurt met karabijn er na schieten. Zijn al de prijsjes af, dan wordt het zware hout dat als dwars-hout dient, en de hoofdprijs uitmaakt, mede weggeschoten, altijd volgens de beurt der mededingende liefhebbers.

In vele dorpen bestaat het Zondagsche kegelen, in sommigen ook het beugelen, bij welke spelen gewoonlijk voor een glasbier wordt gespeeld. Beide vermaken

zijn zeer aan te bevelen, als eene fatsoenlijke en tevens goeddoende oefening, daar de bewegingen tot vermeerdering der spierkrachten aanleiding geven en bijdragen.

Sedert eenigen tijd worden in vele plaatsen wedstrijden in het kegelen uitgeschreven, waarbij aan de deelnemende societeiten belangrijke prijzen en medaljes worden toegekend. Op meerdere dorpen bestaan mede zangen en muziekvereenigingen, die een goeden invloed uitoefenen op de ontwikkeling der bevolking, er toe bijdragen om de kerkelijke en andere feesten op te luisteren, en zeker als uitmuntende Zondagsche uitspanningen moeten worden gerekend voor hen, die gedurende de week veelal door lastigen en drukkenden arbeid overladen zijn. Op deze vereenigingen mag ik wel de woorden toepassen van den ouden dichter :

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.
